

70 ГОДИНИ ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“

Военна академия „Георги Стойков Раковски“

Настоящото юбилейно издание е посветено на 70-годишнината от основаването на факултет „Командно-щабен“ на Военна академия „Георги Стойков Раковски“. Използвани са архивни материали от Държавния архив, „Държавен вестник“, Централния военен архив, публикации за създаването и развитието на факултетите и военните академии и училища.

Информацията в настоящия труд не повтаря съдържанието на алманаха „65 години факултет „Командно-щабен“ от 2015 г. На базата на историческите факти описахме и обяснихме промените на структурите, предшественици на факултет „Командно-щабен“, и катедрите, които вече са неразделна част от него. А невинаги е било така. Целта ни не е да променим историята, а само да я допълним и обясним. Дано сме успели!

От авторския колектив

© Авторски колектив: полковник доц. д-р Емил Енев (ръководител), полковник доц. д-р Иван Чакъров, капитан II р. д-р Тодор Димитров, подполковник д-р Ивайло Ралев, подполковник д-р Калин Ранчев, подполковник д-р Петрана Кокудева, майор д-р Маргарита Куманова, майор д-р Димитър Кирилов, д-р Стоян Николов, д-р Даниела Балева, майор Ивайло Хинов, майор Радослав Чалъков, 2020

© Военна академия „Георги Стойков Раковски“, издател, 2020

ISBN 978-619-7478-51-8

ВОЕННА АКАДЕМИЯ
„ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ“

70 ГОДИНИ ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“

София • 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод / 7

Първа глава

ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“

Нашите предшественици / 13
Защо факултет? Причини и факти / 14
Действията – документи и факти / 22
Резултатите / 26
Ефектите / 35
По пътя на промените / 41
Усъвършенстването / 68

Втора глава

НАШЕТО ВРЕМЕ

Ръководство и академичен състав
на факултет „Командно-щабен“ (2015 – 2020) / 79
Как се промени средата и как тя промени нас / 84
Нови специализации / 92
Нови специалности / 94
Акредитации / 100
Научна дейност / 102
Разкриване и приключване на проекти / 105
Конференции и сесии / 107
Сътрудничество, партньорство, реализация
на способности / 110
Мисии зад граница / 126
Спортни успехи / 128
Сектор „Осигуряване на учебния процес“ / 131

ЗАКЛЮЧЕНИЕ / 133

БИБЛИОГРАФИЯ / 137

УВОД

„В качеството си на първи исторически преглед за миналото и настоящето на факултет „Командно-щабен“ този труд полага основата и на едно следващо, по-пълно издание. Надяваме се с безрезервната подкрепа на всички заинтересовани от миналото и настоящето на факултета в него да бъдат отстранени неточностите и да включва богат архивен материал. А за широката аудитория от изследователи, преподаватели, студенти, ветерани и всички, интересувачи се от историческите корени на военното образование у нас, остава удоволствието от съвременния прочит на миналото и съхранените традиции на най-стария военен факултет у нас.“¹

Това ни пожелаха авторите на алманаха „65 години факултет „Командно-щабен“. Пожеланието е изпълнено. На 18 февруари 2020 г. деканът на факултет „Командно-щабен“ полковник доц. д-р Димитър Караджинев определи колектив за разработването на новия алманах „70 години факултет „Командно-щабен“. Ние се постаряхме да дадем един друг аспект на историята на факултета. По отношение на фактите търсехме две неща: нови и неизвестни данни от нашата история; обяснение и причинно-следствените връзки в събитията, свързани с факултет „Командно-щабен“.

Преди да пристъпим към същността на изложението, да си припомним една мисъл на Джоузеф Най, станала доста актуална напоследък: „Сигурността е като кислорода – не я забелязваш, докато не започнеш да я губиш. Ала тогава вече не можеш да мислиш за нищо друго на света освен за нея“.

„Системата за сигурност на дадената организация (система) е съвкупност от елементи, функциониращи по единна концепция, целенасочено управлявани в обща информационна среда, за осигуряване на процесите, целящи своевременно откриване на заплахи и уязвимости и превантивен отговор за предотвратяване на нежелани

ефекти (последствия). (...) Тя е система с целенасочено действие, която не може да се разглежда изолирано, извън външната среда, и е необходимо непрекъснато отчитане на влиянието на средата върху поведението ѝ. (...) Независимо от сферите на проявление, всички аспекти на националната сигурност се осигуряват от следните три основни фактора:

- човешки;
- технически и технологични;
- законодателни/нормативни.

Човешкият фактор играе основна, ключова роля в процеса на осигуряване на сигурността в областта на нейното проявление. Този фактор е зависим както от морално-етичните и нравствено-патриотичните характеристики на отделната личност, така и от индивидуалното ниво на познание и подготовка. (...) Знанията, разбирането на проблема и нерядко интуитивните решения, базирани на натрупан опит и рутина, стоят в основата на успеха на защитата на сигурността.

(...) Ролята и значението на образованието в системата за национална сигурност се определя и от това, че тя се явява среда и механизъм за съхраняване и възпроизводство на националната идентичност на индивида. (...) И така, в системата за национална сигурност образованието играе огромна и все повече нарастваща роля. Образователната система в интерес на сигурността трябва да решава три основни задачи. (...) Първо, тя дава на всеки индивид знания, умения и навици, които са необходими за осигуряване на неговата лична сигурност. (...) Второ, образователната система трябва да подготвя специалисти, професионално заети с непосредствената реализация на конкретните видове и направления на сигурността. (...) Трето, подготовка и преподготовка на кадри в областта на организиране на системите за сигурност.²

Казаното дотук важи в пълна сила по отношение на придобиваното образование във факултет „Командно-щабен“ на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, където вече 70 години се подготвят кадри за системата на националната сигурност. В годините след 65-годишния юбилей на факултета състоянието на въоръже-

ните сили и Българската армия най-после трайно влезе в дневния ред на системата на националната сигурност и предизвика широк обществен дебат. Все повече се говори както за необходимостта от превъоръжаване на армията, така и за съхраняване на човешкия потенциал, неговото обучение и развитие. Това са изключително важни въпроси, които налагат задълбочено обсъждане. От друга страна, сигурността е сложен проблем и обучението в сферата на сигурността изисква интердисциплинарен подход. В редица случаи за постигането на добри резултати са необходими съвместните усилия на две и повече учебни заведения, както и прякото участие на потребителите на кадри в процеса на обучение. Във факултет „Командно-щабен“ в това направление от 2015 до 2020 г. е направено немалко.

Изследванията, свързани с разработването на този труд, показва, че няма нищо случайно в историческото и съвременното развитие на факултет „Командно-щабен“.

Първа глава

**ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ФОРМИРАНЕТО
НА ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“**

*Сам не бой се от грешки. Който се бои,
никога няма да се научи. Няма по-лоша грешка
от нерешителността. Напред дръзко и упорито
и всякога ще добиеш своето!*

Полковник Борис Дрангов
(1872 – 1917)

НАШИТЕ ПРЕДШЕСТВЕНИЦИ

Годината е 1931-ва. Успоредно с изучаваната до момента в Преподавателския курс генералщабна специалност започва усвояването на нова специалност с еднаква продължителност на обучение – три години. В Академията се оформят два самостоятелни отдела³: Генералщабен – от 1931 г., и Интендантски – от 1935 г., като във всеки се води съответното обучение на висше тактическо и оперативно ниво. До 1944 г. в двата отдела завършват обучението си 521 офицери, между които 10 чужденци (хървати), или средногодишно са обучавани по 32-ма души.⁴

След началото на Втората световна война (1939 г.) учебният процес във Военната академия не е преустановен. Единствената промяна, въведена поради войната и възникналата необходимост от командни кадри с висше образование, е намаляването на срока на обучение на две години. Личният състав на учебното заведение не взема участие във войната до 1944 г. Мнозина негови възпитаници, вече генерали, оглавяват Българската армия, а в заключителния етап на Втората световна война (1944 – 1945) успешно организират, ръководят и провеждат операции срещу войските на Вермахта.

След завръщането на участвалите във войната слушатели, през 1945 г. редовният учебен процес в Академията е възобновен. От началото на следващата година тя вече има патрон – патриархът на българското националноосвободително движение Георги Стойков Раковски. През следващите години във Военната академия настъпват редица промени, обусловени от два основни типа причини, които могат да се класифицират като политически и нормативни. И двете са вследствие на резултатите от Втората световна война и последвалата надпревара във въоръжаването, породена от блоковото противопоставяне.

ЗАЩО ФАКУЛТЕТ? ПРИЧИНИ И ФАКТИ

В следвоенното развитие на Българската армия условно се очертават три основни периода, обвързани с три основни световни събития – края на Втората световна война (1945 г.); блоковото противопоставяне и създаването на два военно-политически съюза (НАТО и Организацията на Варшавския договор); края на Студената война (1990 г.). Тази периодизация съвпада с периодите на развитие на Българската народна армия и Българската армия като неин приемник след 1991 година. Съвсем естествено е развитието на структурите на Военната академия и техните образователни способности да са изцяло зависими от развитието на въоръжените сили на страната.

Първият период от историята на основните структури в Академията, предшественици на факултет „Командно-щабен“ – от края на Втората световна война до 1955 г., когато България става член на Организацията на Варшавския договор, се характеризира с привеждането на армията в съответствие с изискванията на Парижкия мирен договор от 1947 г. В рамките на този период се очертават два етапа. Първият (1945 – 1948), когато армията се превръща в инструмент на отечественофронтонската власт. И вторият, засягащ пряко историята на факултет „Командно-щабен“. Това е периодът от 1949 г. до 1955 г., когато се усвоява опитът от Втората световна война и се възприема съветският модел на военното строителство, военните наука и изкуство.

Настъпилите драматични промени в Европа след Втората световна война не подминават и България. На 10 февруари 1947 г. в Париж е подписан Договор за мир между България и Съюзените и Сдружени сили. Наложеният в него ограничения, според които България е победена държава, принуждават новото правителство да предприеме трансформация на въоръжените си сили.

Съгласно член 9 от Парижкия мирен договор „поддържането на сухопътни, морски и въздушни въоръжения и укрепления ще бъде

строго ограничено, за да посрещне задачите от вътрешен характер и местната защита на границите“. В съответствие с това България е оправомощена да притежава въоръжени сили, които се състоят от не повече от:

а) сухопътни войски, включително гранични войски, с обща численост 55 000 души;

б) зенитна артилерия с численост 1800 души;

в) военноморски флот с численост 3500 души и общ тонаж 7250 тона;

г) военновъздушни сили, включително военноморски въздушни сили, от 90 самолета, включително резерв, от който не повече от 70 могат да бъдат бойни самолети, с общ персонал 5200 души. България не ще притежава или придобива каквито и да е самолети, проектирани като бомбардировачи с вътрешни бомбоносители.

Тази численост ще включва във всеки случай боен, обслужващ персонал, както и такъв на режимни разноски.⁵

По този начин договорът де факто за първи път в българската военна история обособява четири вида въоръжени сили. Това е едно от условията, които налагат приспособяването на структурата на Академията към преструктурирането на войската. В международен план условията, в които се развива България, са свързани със санкциите, които са ѝ наложени на 10 февруари 1947 г. от Парижкия мирен договор.

Източноевропейските армии стават „народни армии“, което освен идеологически има и конкретен политически смисъл – те са натоварени не само с отбранителни, но и с „вътрешни“ функции: подавяне на свалените от власт експлоататорски класи и защита на социалистическия строй. Реформирането на източноевропейските армии по съветски модел и подчиняването им на Москва започва още по време на Втората световна война, когато Съветският съюз включва в своите фронтове армиите и създадените на съветска територия национални контингенти от източноевропейските държави, включително Първа българска армия.

Висшият команден състав се обучава в съветски военни академии. На всички нива на командването – от Генералния щаб до

полковете, са назначени съветски военни съветници, които въвеждат съветските въоръжение и тактика и пряко наблюдават настроенята и качествата на офицерските кадри. Към академичния състав на Военната академия временно са привлечени руски съветници и офицери, завършили съветски военни училища и академии. До 1954 г. съветизацията на източноевропейските армии е завършена.

Още в първите месеци на съветската окупация висшето армейско командване е подменено с комунистически кадри и е извършена чистка в офицерския корпус, а до средата на 50-те години офицерският състав е изцяло заменен с кадри, отговарящи на критерия за политическа лоялност и подходящ класов произход. Върху армиите е наложен политически контрол чрез политическите офицери – бивши партизани-комунисти; в министерствата на отбраната са създадени политически управления по съветски модел, а след 1948 г. в армиите са въведени редовни политически образователни програми. Източноевропейските армии са въоръжени със съветско оръжие и военна техника, възприемат съветската военна организация и тактика, въвеждат съветските чинове и униформи и се отказват от специфичните си традиции и практики. Висшият команден състав се обучава в съветски военни академии.

На 18 март 1948 г. Съюзът на съветските социалистически републики (СССР) сключва 20-годишен двустранен договор за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ с България, с който задължава страната да не сключва договори с негови противници и да се консултират по всички важни международни въпроси. По-късно същата година е подписан и двустранен договор за военно, политическо, икономическо и културно взаимно обвързване.

Няколко години по-късно, на съвещанието на генералните секретари и военните министри на страните от съветския блок от 9 до 12 януари 1951 г. в Москва, са направени първите стъпки към единна военна организация. Сталин поставя задачата за създаването на въоръжени сили на страните от съветския блок с численост при война 3 млн. души и на военноорганизационна координираща структура. Създаден е Военнокоординационен комитет с председател Николай Булганин за снабдяване на социалистическите армии с необходимо-

то въоръжение и за специализация в оръжейното производство. В България са изпратени съветски преподаватели.

Прочистването на образователната система от буржоазни и фашистки елементи не може да подмине и военното образование. Това може да стане единствено посредством въвеждането на нови правнонормативни документи, които налагат създаването на нови структури и подмяната на неблагонадеждния според новата власт академичен състав. Това се случва с постепенната промяна в законната рамка.

Нормативни причини

Технологията на промяна на структурата и функциите на органите за ръководство, командване и управление на войската е ясно изразена с промяната на нормативната база. Впоследствие това рефлектира и върху структурата и задачите, които трябва да изпълнява Военна академия „Г. С. Раковски“ с академичните си звена. Процесът започва незабавно след края на Втората световна война.

„С приемането през 1946 г. на Закон за контрол и ръководство на войската се отнема голяма част от правомощията на военния министър, а цялата дейност по изграждането, подготовката и снабдяването на армията става отговорност на правителството. С това се цели да се засилят контролът, влиянието и ръководството на Българската комунистическа партия (БКП) над въоръжените сили. Веднага след публикуването на този Закон по предложение на специално назначена правителствена комисия от войската са уволнени над 2000 подготвени офицери, голяма част от които са с боен опит. Прочистването на войската от „лица с фашистки, реставраторски и антидемократични прояви“ продължава и след 1947 г., когато са уволнени още 1024 офицери. На освободените командни длъжности са назначени генерали и офицери, обучавани в СССР или участвали в партизанското движение, без военна подготовка и голяма част от тях без средно образование. Според доклад на министъра на войната от 3 септември 1947 г. в армията има по щат 6232 офицери, а недостигът за неговото попълване е 2679 офицери. Този процес в значителна степен е снижил боеспособността на въоръжените сили.“⁶

След 9 септември 1944 г., наред с останалите коренни реформи, започват промени и в областта на висшето образование, за да бъде изцяло подчинено и контролирано от държавата по примера на съветската образователна система. Ликвидирани са частните висши училища.

На 5 юли 1947 г. в бр. 153 на „Държавен вестник“ е обнародван първият общообхватен закон, посветен на висшето образование. За първи път се приема подобен закон, който изцяло и детайлно да урежда висшето образование в България. В него присъстват и текстовете, по-скоро присъщи за подзаконовите нормативни актове, като наредби и правилници, и поради това законът е твърде подробен и дори тромав.

„Висши учебни заведения в Народна република България са университетите „Климент Охридски“ в София, „Паисий Хилендарски“ в Пловдив и „Кирил Славянобългарски“ във Варна, Държавната политехника в София, Висшето техническо училище в Русе, Висшето училище за стопански и социални науки „Д. А. Ценов“ в Свищов, Висшето училище за физическа култура в София, Музикалната академия в София, Художествената академия в София, Народното военно училище „Васил Левски“ и Военната академия „Сава Раковски“.“⁴⁷

Откриването на нови висши учебни заведения (ВУЗ), факултети, отдели, специалности и катедри става задължително със закон. С него се урежда статутът на висшите училища – те са държавни. Структурата на ВУЗ се обуславя от факултети, отдели и специалности.

Със закона се въвежда и аспирантурата, която е двугодишна. Всеки успешно завършил аспирант⁸ или преподавател става кандидат на съответните науки. Във връзка с това със заповед на началника на Висшата военна академия на 18 януари 1954 г. са приети първите адюнкти (дн. докторанти).

Законът задължава студентите наред със задължителните предмети да изучават руски език и още един по избор (френски, немски, италиански, испански, английски).⁹ В резултат на това законово изискване наред с другите катедри е учредена и катедра

„Иностранни езици“.

На 24 септември 1948 г. в „Държавен вестник“ е обнародван вторият закон за висше образование, година след първия. Той дава изключителна власт на председателя на Комитета за наука, изкуство и култура (КНИК) над висшите училища. Именно председателят утвърждава чрез правилници устройството на висшите учебни заведения. Пак той утвърждава избраните от Общите събрания на ВУЗ ректори и заместник-ректори. Мандатът на ръководствата вече е тригодишен. Законът съдържа и рестриктивен текст, според който преподаватели и асистенти, занимаващи се с противонародна дейност, се отстраняват от ВУЗ. Разликата е, че за уволнението на преподавателите решението е на Министерския съвет (МС), а за асистентите – на председателя на Комитета. Освобождаването става, след като Академическият съвет и ректорът представят своята позиция.¹⁰

С оглед на спогодбите и задълженията на Парижкия договор от 1947 г. през 1949 г. е приета нова нормативна база, свързана с функционирането на въоръжените сили.

„Стартирането на новото строителство на въоръжените сили започва с последвалите чистки на командния състав и приемането от Великото Народно събрание на 17 септември 1949 г. на два изключително важни закона: Закон за задължителната военна служба и Закон за военните лица. Мотивът за приемането на тези нормативни актове е законодателно легитимиране и регламентиране на формирането на големи и масови по способа за комплектуване мирновременни въоръжени сили. Те демонстрират, че армията изменя коренно своя характер, като законодателно е уреден процесът за превръщането ѝ в народна войска, овладяването ѝ от новия политически режим и нейното подчиняване в интерес на новия обществен строй.“¹¹

В този период подготовката на командни и щабни специалисти за съединенията и обединенията до 1951 г. се осъществява основно във Военна академия „Сава Раковски“. Независимо от материалните лишения промените в образователната система се ускоряват.

Към момента на посочените законови промени обучението на слушателите във Военната академия се извършва в два отдела –

Оперативен и Снабдителен¹², които съществуват до 27 септември 1950 г. Те съчетават функциите на академични и административни звена. Към момента на влизане на закона в сила във Военната академия няма създадени специалности по смисъла на сега действащата нормативна база. Управлението на академичните структури е смесено. От една страна, те трябва да отговарят на изискванията на Закона за висшето образование, където в глава втора „Управление“, се казва:

„Чл. 6. (Изм. – ДВ, бр. 64 от 1952 г.) Всяко висше учебно заведение има ректор, един или повече заместник-ректори, помощник-ректор по административно-стопанските въпроси и академически съвет.“¹³

От друга страна, управлението на Академията и факултетите е основно военно, което задължително налага назначаването на ръководния и академичния състав със заповеди на министъра на народната отбрана.

„Чл. 7. (Изм. – ДВ, бр. 64 от 1952 г.) Ректорите, заместник-ректорите и помощник-ректорите се назначават със Заповед на председателя на Комитета за наука, изкуство и култура. Когато висшето учебно заведение е под друго ведомство, тяхното назначаване става със Заповед на съответния ведомствен ръководител след съгласието на председателя на Комитета за наука, изкуство и култура. Ректорите се назначават измежду най-изтъкнатите професори и доценти и по изключение видни обществени деятели. Заместник-ректорите могат да се назначават и измежду преподавателите. Помощник-ректорите се назначават по предложение на съответния ректор.“¹⁴

През лятото на 1948 г. с доклад до Министерския съвет Карло Луканов¹⁵ предлага да се въведе задочна форма на обучение, която да влезе в сила още през учебната 1949/1950 г. Задочното обучение се налага от факта, че след 9 септември 1944 г. във висшите училища се приемат голям брой студенти. Повечето от тях са от бедни семейства и се налага самите те да работят, за да могат да се издържат. Това обстоятелство води до нередовното им участие в учебния процес. Така вече всички, които не могат да учат висше образование редовно, ще бъдат прехвърлени в задочната

форма на обучение.¹⁶

Този документ идва тъкмо навреме и за ръководството на войската, където кадровите проблеми с нейното комплектуване с офицерски състав се задълбочават. Реакциите на ръководствата на Министерството на отбраната и на Военната академия „Г. С. Раковски“ не закъсняват. Те са точно в основната насока на действие, предложена от Карло Луканов. С нея от 1 януари 1949 г. към Военна академия „Г. С. Раковски“ се формира „Заочен факултет“ със следните задачи:

– да подготвя офицери с висока военна квалификация за дейна и отговорна служба в щабовете (оперативни и тилови) на съединенията, частите и родовете войски;

– попълване на Генералния щаб (ГЩ) и Тила на войската с щабни работници (началници на секции и отделения).

На 15 май 1953 г. е обнародван Правилник за екстерната във висшите училища. С него се урежда нова форма на задочното обучение. От учебната 1953 – 1954 г. започва да функционира този вид задочно обучение, като при него обучаемите се подготвят самостоятелно и нямат присъствени занимания.¹⁷

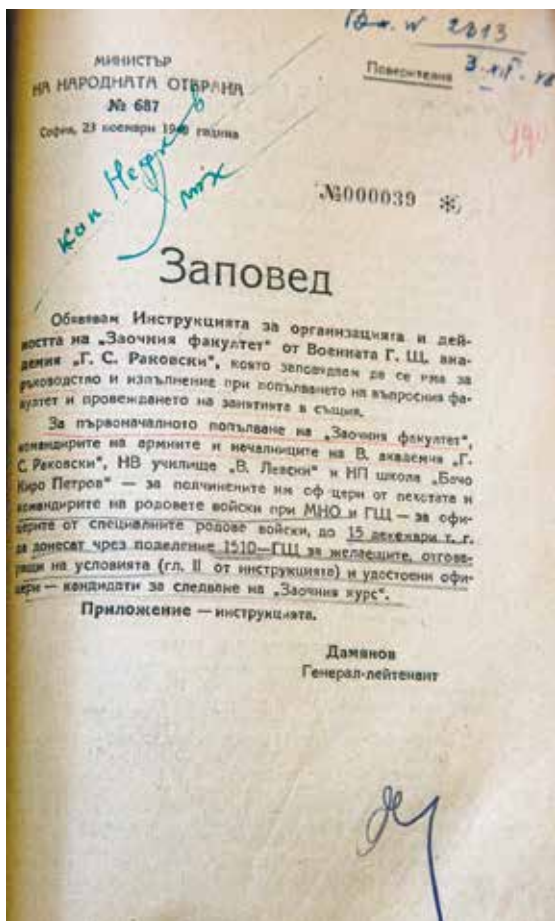
ДЕЙСТВИЯТА – ДОКУМЕНТИ И ФАКТИ

Със Заповед № 687 от 23 ноември 1948 г. министърът на народната отбрана обявява инструкцията за организацията и дейността на Заочния факултет. В нея се казва, че от 1 януари 1949 г. към Военна академия „Г. С. Раковски“ въз основа на Министерска заповед № 687 от 1948 г. се формира Заочен факултет със следните задачи: да подготвя офицери с висока военна квалификация за дейна и отговорна служба в щабовете (оперативни и тилови) на съединения, частите и родовете войски, както и за попълване на Генералния щаб и Тила на войската с щабни работници (началници на секции и отделения).

В началото на 1949 г. със Заповед (по учебната част) № 09/09.02.1949 г. на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев¹⁸ е извършено разпределение на преподаватели (действащи и запасни офицери) през време

Титулна страница на Заповед № 687 от 23 ноември 1948 г.

Военна академия
„Г. С. Раковски“ –
Академична библиотека
Сборник министерски
заповеди МЗ, 1948, част II,
П 939 – П 940, с. 490

на летните занятия (от 15 май до 10 август 1949 г.) и назначение на преподаватели-началници на учебни групи в Заочния факултет. С този документ се назначават отговорници на учебни групи за редовните курсове в Академията. Назначените отговорници са от следните катедри:

- катедра „Обща тактика“ – 4-ма началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник Д. Братанов;
- катедра „Пехота“ – 6-има началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник от запаса П. Тончев;
- катедра „Артилерия“ – 6-има началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник Ц. Маджаров;
- катедра „БТ и МВ“ – 2-ма началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник от запаса Близнаков;
- катедра „Инженерни войски“ – 2-ма началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник от запаса Д. Янков;
- катедра „Свързочни войски“ – 3-ма началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник от запаса Г. Максимов;
- катедра „Тил“ – 6-има началници на учебни групи. Началник на катедрата е полковник от запаса Г. Дилчовски;
- катедра „Военна география“ – 5-има началници на учебни групи. Началник на катедрата е генерал от запаса Вл. Кецкаров;
- катедра „Военна топография“ – 10 началници на учебни групи;
- катедра „Оперативно изкуство“ – началник полковник Асен Сурдулов – общ ръководител на практическите упражнения по тактика на БТ и МВ войски с първи и втори курс на Академията.

По отношение на Заочния факултет¹⁹ за общ ръководител на всички теоретични и практически занятия по тактика на пехотата (дружина – полк) е назначен неговият началник полковник Тодор Рошавелов. Според указанията началниците на катедри и ръководителите на учебни групи от катедрите следва да участват като ръководители в теоретичните и практическите занятия, като влизат във връзка с началника на Заочния факултет и започват подготовка на занятията. За този период посочените катедри всъщност не са част нито от Оперативния и Снабдителния отдел, нито от Заочния факултет, но тяхното споменаване тук се налага от факта, че някои от тях всъщност поста-

вят началото на съществуващите днес катедри във факултет „Командно-щабен“.

Съществено значение за подобряване организацията на учебния процес има въвеждането на оперативно-тактическата подготовка на офицерите от кадъра, насочена към повишаване на тактическата подготовка. Основно внимание се обръща на усвояването на методиката за подготовка, организиране и провеждане на обучението във всичките му форми.

Цялостната подготовка на слушателите протича теоретично и практически. Тактическата подготовка има характера на самостоятелна работа – изготвят се реферати по актуални теми или методически разработки. В края на зимния семестър слушателите от първи и втори курс провеждат групови занятия на местността по разработваните теми. При завършване на учебната година в Академията се провежда командно-щабно учение, в което участват командно-преподавателският и слушателският състав от втори курс.

Според мирновременния щат за 1949 г. и Заповед № 14 от 27 октомври 1949 г.²⁰ до назначаването на началник на факултета, на началника на първи курс подполковник Николай Цветанов Митев е подчинен целият състав на факултета, а самият факултет във всяко отношение се подчинява на заместника на Академията по учебната част. Дейността на факултета се разделя на два периода – зимен (заочен) и летен. През зимния период факултетът следва да получава от учебното отделение на Академията необходимите за обучение на слушателите учебни документи (записки, списъци, тактически задачи) и да им ги изпраща за тяхната самоподготовка. През летния семестър под ръководството на началника на първи курс следва да се провеждат теоретическата и практическата подготовка и изпитите на слушателите.

Това е първата стъпка към реструктурирането на Академията в съответствие с новоразработената нормативна база, свързана с висшето образование и отбраната на страната.

В края на 40-те години на XX век международната обстановка рязко се изостря. Поставя се началото на изграждането на система от агресивни военно-политически блокове. Това изисква рязко пови-

шаване на отбранителната способност на страната, което от своя страна налага провеждането на допълнителни мерки по развърщането на въоръжени сили, гарантиращи националната сигурност. Тази обективна потребност закономерно предизвиква повишаване на интензивността на дейността на Академията по подготовката на командния кадър за нуждите на войските. Във връзка с това от началото на учебната 1948/1949 година слушателският състав значително се увеличава. Постепенно се поставя началото на сформирането на катедрите.

РЕЗУЛТАТИТЕ

Паралелно с катедрите, през март 1949 г. Заочният факултет официално е формиран със Заповед № 16 от март 1949 г.²¹ на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев. В нея се посочва:

„Съдържание: Формиране на „Заочен факултет“ към Военна академия „Г. С. Раковски“.

От 1 януари 1949 г. към Военна академия „Г. С. Раковски“, въз основа на М.З. № 687 от 1948 г., формирам „Заочен факултет“.

1. Задачи на факултета – да подготвя офицери с висока военна квалификация за дейна и отговорна служба в щабовете (оперативни и тилови) на съединения, частите и родовете войски, както и за попълване ГЩ и Тила на войската с щабни работници (началници на секции и отделения).

2. Състав – според мирновременния щат за 1949 г. до назначаване на началник на факултета на началника на първи курс подполковник Николай Цветанов Митев се подчинява целият състав на факултета.

3. Подчинение – във всяко отношение се подчинява на заместника на Академията по учебната част.

4. Дейност – разделя се на два периода, а именно – зимен (заочен) и летен.

а) През зимния период факултетът да получава от учебното отделение на Академията необходимите за обучение на слушателите учебни документи (записки, списъци, тактически задачи) и да ги изпраща на слушателите за самоподготовката им. През летния семестър под ръководството на началника на първи курс да се провежда теоретическата и практическата подготовка и изпитите на слушателите.“

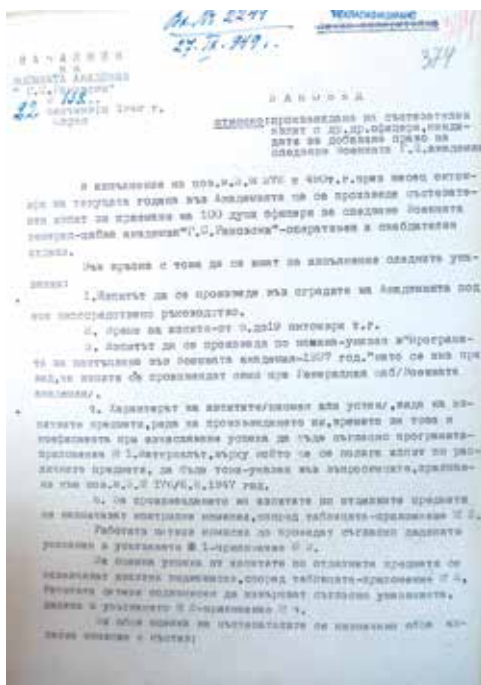
Неслучайно Заочният факултет започва да функционира преди Основния факултет. Задълженията на задочните слушатели самостоятелно да изготвят реферати и методически разработки по

актуални теми предоставя възможност за създаването на актуална теоретична база, на която да се поставят основите на преподаването на военната наука в следващите години. Времето до създаване на Основния факултет, в което преподавателите успяват да натрупат опит, знания и методическа култура, впоследствие е от решаващо значение.

Със Заповед № 138 от 22 септември 1949 г. на началника на Академията генерал-майор Асен Кръстев е организиран състезателен изпит с офицери, кандидати за добиване право на следване във Военната академия. В периода от 5 до 19 октомври 1949 г. е проведен състезателен изпит за приемането на 100 офицери, като изпитът се провежда съгласно „Програмата за постъпване във ВА – 1937 г.“. Материалът, по който ще се провеждат изпитите, е посочен във въпросниците, приложени към поверителна Министерска заповед № 176 от 6 юни 1947 г. Формирани са контролна комисия, изпитна комисия и изпитни подкомисии за отделните изпити. Председател на изпитната комисия е началникът на Военната академия, а членове са членовете на изпитните подкомисии. Всички участници в провеждането на изпитите, както и имащите досег с материалите по отчета на резултатите трябва да спазват абсолютна тайна. Изпитите са с определен коефициент, както следва:

– нова история – коефициент 1;

Титулна страница на Заповед № 138 от 22.09.1949 г.

ЦВА, ф. 1517, оп. I, д. 26, с. 374

- руски език – коефициент 1;
- тактика на родовете войски – коефициент 3;
- военна история – коефициент 2;
- обща тактика (решаване на тактическа задача с усилен пехотен полк) – коефициент 3;
- тактика на снабдяването – коефициент 3;
- политическа икономия – коефициент 1;
- топография – коефициент 2;
- западноевропейски езици (френски, немски и английски) – коефициент 1.²²

Това са изпитите, които в действителност ще дадат правото на бъдещите слушатели да се обучават вече не като слушатели в двата отдела – Генерал-щабен/Оперативен и Интендантски/Снабдителен, а като слушатели на Основния и Заочния факултет.

На 26 октомври 1949 г. е издадена Заповед № 167 на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев относно „Разпределение на преподавателския състав за новата учебна 1949/50 г.“. В нея освен преподавателския състав са разпределени и трите курса на обучение в Академията на учебни групи:

I курс – 6 учебни групи; общо 87 слушатели от подпоручик до подполковник;

II курс оперативен отдел – 5 учебни групи; общо 69 слушатели от подпоручик до полковник;

III курс снабдителен отдел – 2 учебни групи; общо 23-ма от подпоручик до капитан;

III курс оперативен отдел [по-късно, в края на 1949 г., „отдел“ е заменен с „клас“, т.е. Оперативен клас – б.а.] – 3 учебни групи; общо 39-има от поручик до подполковник;

III курс снабдителен отдел [в края на 1949 г. се говори за тилов клас] – 1 учебна група; 18-има от поручик до майор.²³

Това е последният официален документ, в който присъстват двата отдела (Оперативен и Снабдителен). Впоследствие те са обединени под формата на факултети. Доказателство е и фактът, че за тези отдели не се споменава в частта на заповедта, отнасяща се за I курс.

На 16 юни 1950 г. в своя Заповед № 300 министърът на народната отбрана определя реда и изискванията за приемане на слушателите първи курс във Военна академия „Г. С. Раковски“.²⁴

В края на август 1950 г. под входящ номер 1896 в Академията е получено Служебно писмо № 3321 от 28 август 1950 г. от Организационно-мобилизационния отдел на Министерството на народната отбрана (МНО) за прилагане на новия щат на Академията за 1950 г., Закона за военните лица, Военнонаказателния закон и Военносъдебния закон за държавните служители, Дисциплинарния устав, Устава за вътрешна служба и Правилника на Военната академия. Съгласно писмото се създава нова щатно-длъжностна организация на Военна академия „Г. С. Раковски“.

През същата година в Заповед № 186/05.09.1950 г. на началника на Военната академия са обявени резултатите от учебните занятия със слушателите през 1949/1950 година и в нея за първи път в официален документ се споменава Основният факултет. Интерес буди фактът, че в тази заповед е определен срок за обучение за втори курс на Основния факултет. На пръв поглед това подлага на съмнение датата на създаване на факултета. У изследователския екип се създаде предположение, че съществува определена приемственост между випуските от закритите оперативен и интендантски отдели и тези на факултетите.

Отговор обаче изследователският екип открива в точка 8 и приложение 1 към Заповед № 300 на министъра на народната отбрана от 16 юни 1950 г., където се уточнява, че „(...) Направо за втори курс на Академията, без конкурс, да бъдат приети завършилите с отличен успех курсове в Съветския съюз и удостоени от командирите си съгласно таблица – приложение № 1“.

Променена е и програмата за постъпване във Военната академия, в която са указани задълженията на всички длъжностни лица по командната верига за допускане до кандидатстване в нея.

В съответствие с тенденциите за превръщане на армията в инструмент на отечественофронтовската власт се налага изучаване и усвояване на марксистко-ленинската подготовка. Във връзка с това със Заповед № 300 от 16 юни 1950 г. на министър-

ра на народната отбрана генерал-лейтенант Петър Панчевски е въведен Въпросник за конкурсния изпит с офицерите кандидати за постъпване във Военна академия „Г. С. Раковски“.²⁵ В него фигурират раздел А – марксизъм-ленинизъм, раздел Б – обща тактика и тактика на родовете войски, и раздел В – военна топография.

Във факултета започва периодът, когато се усвоява опитът от Втората световна война и се възприема съветският модел на военното строителство, военните наука и изкуство. Във връзка с това със Заповед № 186 от 5 септември 1950 г.²⁶ на началника на Военната академия се организират учебните занятия и задачите за учебната 1950/1951 година. В заповедта се казва:

„Редовните учебни занятия през учебната 1950/51 следва да започнат и завършат както следва:

В Основния факултет:

I курс от 05.11.50 г. до 30.09.1951 г.

II курс от 09.10.50 г. до 23.12.1951 г.

В Заочния факултет:

I курс от 05.11.50 г. до 30.04.1951 г. – заочен период; 01.05.50 г. до 12.07.1951 г. – общ сбор; 20.10.1950 г. до 04.11.1951 г. – изпити;

II курс, както първи курс;

**Заповед № 300
на министъра
на народната
отбрана
от 16 юни 1950 г.**

*Военна академия
„Г. С. Раковски“ –
Академична
библиотека
МЗ, П 943,*

ТА Б Л И Ц А

№	1950 г.		1951 г.		1952 г.		1953 г.		1954 г.		1955 г.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
17	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
27	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
28	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
29	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

III курс, както първи курс, като последният период от 06.10.1951 г. до 04.11.1951 г. обхваща випускните изпити и докладване на дипломните теми.

Като задачи пред първи курс и на двата факултета да се изучат основните свойства и възможности на родовете войски и да се достигне до знания за съчетаване на усилията на същите в рамките на стрелковата дивизия и полк. Също така следва да се овладеят принципните положения на съвременния общовойсков бой. Усилията следва да се насочат и към планиране на боя и управлението на стрелковата дружина и полк в боя.

За втори и трети курс да се усвоят основно принципните положения в тактиката на висшите съединения – стрелкова дивизия и стрелкови корпус.

Общото ръководство на занятията на двата факултета се възлага на заместник-началника на ВА по учебната част – полк. Петър Иванов.

**Заповед № 300
на министъра
на народната отбрана
от 16 юни 1950 г.**

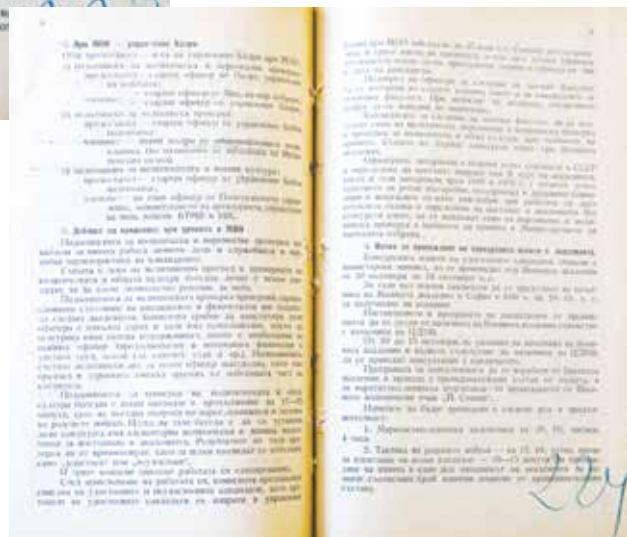

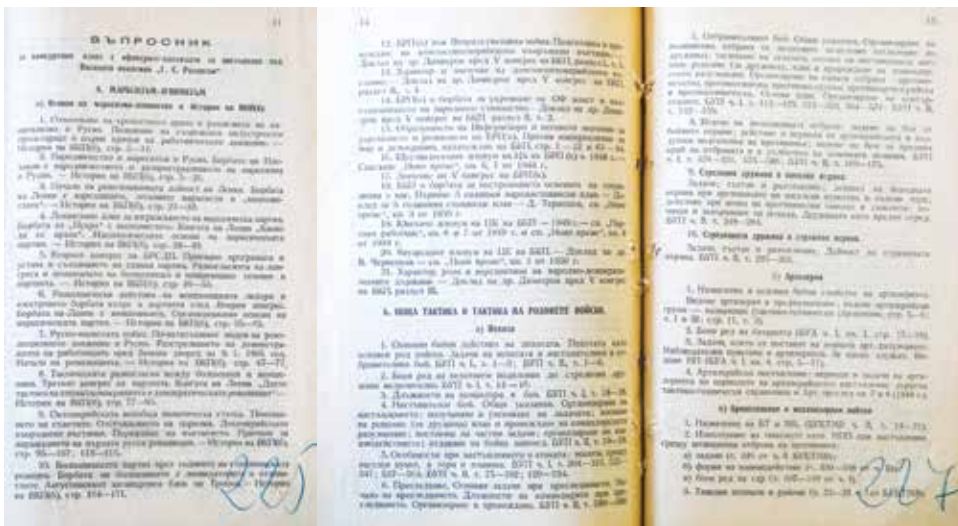
*Военна академия
„Г. С. Раковски“ –
Академична библиотека
МЗ, П 943, с. 223 – 228*

За замест-
ник-началник на
Академията по
строевата част и
за началник на Ос-
новния факултет
временно е назна-
чен полковник Ни-
кола Стоянов Бо-
тев с ранг коман-
дир на дивизия.

Същият изпълнява длъжността и началник на II курс.“

От 1950 г. в Основния факултет курсовете са разпределени по следния начин:

Въпросник за конкурсния изпит с офицерите кандидати за постъпване във Военна академия „Г. С. Раковски“

*Военна академия „Г. С. Раковски“ – Академична библиотека
МЗ, П 943, с. 223 – 228*

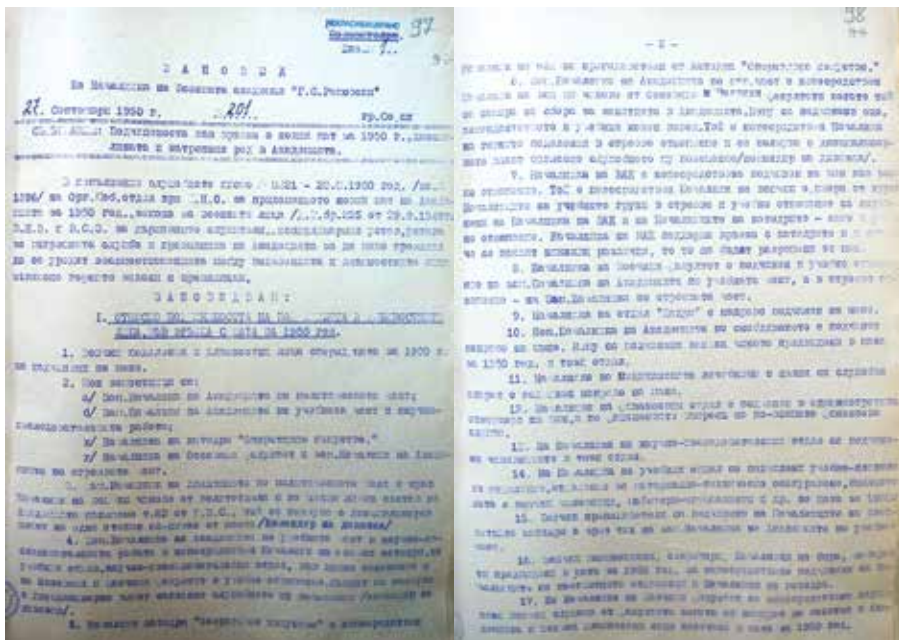
I курс: началник на курса е заместник-началникът на катедра „Обща тактика“ полковник от запаса Илия Петков, като за Оперативния отдел се формират общо 10 учебни групи (като 7-а е разузнавателна, 8-а – авиационна, 9-а – тилова);

II курс: началник на курса е заместник-началникът на катедра „Обща тактика“ полковник от запаса Венелин Караиванов. Обучаемите са разпределени в 7 учебни групи (като 5-а е разузнавателна; 6-а и 7-а са тилови).

ЕФЕКТИТЕ

На 27 септември 1950 г. е издадена Заповед № 201 на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев за подчинеността, дисциплината и вътрешния ред. Тя е разработена в изпълнение на Служебно писмо № 3321 от 28 август 1950 г. Това е заповедта, с която началникът на Основния факултет става заместник-началник по строевата част на Академията, а в негово подчинение преминава и задочният факултет. Обединяването на двата факултета под единно ръководство, командване и управление се смята за рождената дата на съществуващия днес факултет „Командно-щабен“.

Заповед № 201/27.09.1950 г. на генерал-майор Асен Кръстев

ЦВА, ф. 1517, оп. I, д. 30, с. 97

В началото на своето съществуване звеното „факултет“ е предназначено основно да ръководи и администрира слушателския състав. За разлика от цивилните висши учебни заведения, воен-

ноакадемичните факултети не включват като академични звена в състава си катедри. Съгласно същата заповед „зам.-началникът на Академията по учебната част и научноизследователската работа е непосредствен началник на всички катедри, на Учебния отдел, на Научноизследователския отдел във всяко отношение и на Основния и Задочния факултет в учебно отношение“. Изключение правят катедрите „Оперативно изкуство“, чийто началник е назначен за заместник-началник на Академията, и „Основи на марксизма-ленинизма“, която е непосредствено подчинена на заместник-началника по политическата част.

Факултетите във Военната академия са структурирани по следния начин:

- Началниците на курсове – първи, втори и трети, са подчинени на началника на факултета, а на тях – началниците на учебни групи, които са действащи или запасни офицери. Те са непосредствени началници на офицерите слушатели в строево и дисциплинарно отношение. Освен на началниците на курсове, на които началниците на учебни групи са подчинени в строево отношение, в учебно отношение те са подчинени на началника на съответната катедра. Офицерите слушатели от Основния факултет са непосредствено подчинени на началниците на учебни групи през целия срок на своето обучение, а слушателите от Заочния факултет – само по време на присъствените занятия.²⁸

През декември 1950 г. със Заповед № 254 на началника на Военната академия от 15 декември 1950 г.²⁹ съществуващите катедри, които към този момент все още не са част от факултетите, с цел единство в ръководството на оперативната и тактическата подготовка в Академията и за упражняване на по-ефикасен контрол се подчиняват във всяко отношение:

- на заместник-началника на Военната академия по оперативните въпроси:
 - катедра „Оперативно изкуство“;
 - катедра „Обща тактика“;
 - катедра „Артилерия“;
 - катедра „БТ и МВ“;

- катедра „ВВС“;
- катедра „Инженерни войски“;
- катедра „Свързочни войски“;
- катедра „Щабна служба“;
- катедра „Тил“;
- катедра „Военно разузнаване“;
- катедра „ВМС“;
- на заместник-началника на Военната академия по учебна-

та част:

- катедра „История на военното изкуство и войните“;
- катедра „Организация и мобилизация“;
- катедра „Военна география“;
- катедра „Физкултура“;
- катедра „Иностранни езици“;
- катедра „Военна топография“;
- Учебен отдел;
- Научноизследователски отдел;

В сравнение с катедрите от 1949 г., споменати в Заповед (по учебната част) № 09/09.02.1949 г. на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев, прави впечатление отсъствието на някои катедри, например „Пехота“, както и появата на нови катедри. За първи път се споменават катедрите „Военноморски сили“ (ВМС), „Военно разузнаване“ и „История на военното изкуство и войните“.

Най-общо до декември 1950 г. основните задачи пред обучаемите са следните:

За слушателите от първи курс – изучаване на основните свойства и възможности на родовете войски до ниво „дружина“ и „полк“. Овладяване на знания за съвременния общовойсков бой. Умело планиране и управление на ниво „дружина“ и „полк“ в боя. Усвояване на задълженията на длъжностите на офицерите от щабовете на полк и командирите на родове войски. Добиване на умения за прецизно изработване на всички бойни документи и водене на картата.

За слушателите от втори курс – усвояване на основните принципи в тактиката на висшите съединения: стрелкова дивизия и

стрелкови корпус. Умело планиране и управление на ниво „стрелкова дивизия“ и „стрелкови корпус“. Запознаване с основните положения на оперативното изкуство на съвременната армия.

За курсовете – да се утвърдят и укрепят верността и предаността на офицерите. Задълбочено да се усвои и овладее успешното решаване на задачите за всестраниното осигуряване, поставени от командира по всяко време. Системно и задълбочено овладяване на военната история.

През 1950 г. началник на Основния факултет е полковник Никола Стоянов Ботев (временно изпълняващ длъжността „декан на факултет, той и началник на втори курс“).

В първи курс обучаемите са 163-ма, а началник на курса е полковник Богомил Николов Панов. Началник на втори курс е полковник Никола Стоянов Ботев, като в курса има 100 обучаеми.

Никола Ботев е роден на 14 февруари 1899 г. в Самоков. През 1920 г. завършва Военното училище в София. Служи в 1-ва пехотна Софийска дружина, а през 1925 г. е назначен на служба в 25-и пехотен Драгомански полк. От 1935 г. служи в 1-ви пограничен участък, а от 1938 г. – в 6-и пехотен Търновски полк, след което от 1940 г. в 1-ви пехотен Софийски полк. От 1942 г. е преподавател във Военното училище, а от 1944 г. служи в 22-ри пехотен Тракийски полк, след което последователно служи в Главното интендантство и в 1-ва армия. След Втората световна война е началник на пехотния отдел към Щаба на войската (1946 г.) и началник на катедра във Военната академия (1947 г.). Командир на 5-а пехотна Дунавска дивизия от 1947 г. До 1956 г. е началник на факултет във Военната академия.

Началник на катедра „Оперативно изкуство“ е генерал-майор Димитър Попов. Личният състав е 3-ма военнослужещи и 2-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Обща тактика“ е полковник Тодор Главчев Рошавелов. Заместник-началник на катедрата и началник на първи курс е полковник от запаса Илия Ангелов Петков. Личният състав включва 5-има военнослужещи и 6-има цивилни служители. Заместник-началник на катедра „Обща тактика“, той и началник на втори курс, е полковник Венелин Иванов Караиванов с личен състав 4-ма военнослужещи и 4-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Артилерия“ е полковник Цочо Ганчев Маджаров. Личният състав включва един военнослужещ и 3-ма цивилни служители.

Началник на катедра „БТ и МВ“ е полковник от запаса Атанас Николов Близнаков. Личният състав е от един военнослужещ и 3-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Авиация“ е полковник от запаса Никола Петков Николов. Личният състав е само от 2-ма цивилни служители.

За първи път в писмени документи се споменава за катедра „Военноморски сили“ през 1950 г. в Заповед на началника на Военната академия генерал-майор Асен Кръстев № 254 от 15 декември за подчинеността на катедрата на заместник-началника на Академията по оперативните въпроси. Първият началник на катедрата е капитан II ранг Васил Вълев.

Началник на катедра „Инженерни войски“ е генерал-майор Пею Старибратов, а личният състав е от един военнослужещ и 2-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Свързочни войски“ е полковник от запаса Георги Костов Максимов. Личният състав се състои от един военнослужещ и 3-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Щабна служба“ е полковник Асен Василев Велев. Личният състав е от един военнослужещ и 2-ма цивилни служители.

Началник на катедра „Тил“ е полковник Иван Костадинов Кир-

чев (временно назначен), а личният състав включва само един военнослужещ.

Началник на катедра „История на войните и военното изкуство“ е генерал-майор от запаса Владимир Антонов Кецкаров. Личният състав се състои само от един цивилен служител.

За началника и личния състав на катедра „Разузнаване“ няма информация.

По това време длъжностите на началниците и заместник-началниците на катедри са приравнени от командири на полкове до командири на корпуси.

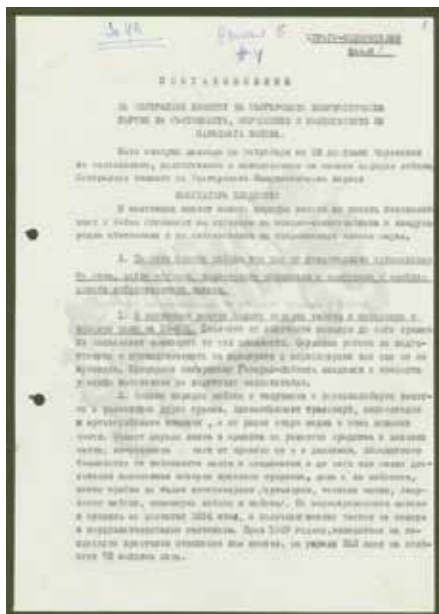
ПО ПЪТЯ НА ПРОМЕНИТЕ

През годините на Студената война се осъществяват значителни организационни и структурни промени в Българската народна армия (БНА) главно в създаването на нови управленски и обучаващи звена, изменения в сроковете на обучение, увеличаване на личния състав и др. Трансформационните процеси в армията започват да добиват реални измерения от пролетта на 1949 г., когато войските не само формално са преименувани на Сухопътни войски, Военновъздушни сили (ВВС), Зенитна артилерия (ЗА), Военноморски флот (ВМФ). Променят се командната и бойната структура на системата, за да отговаря на статута на вид въоръжени сили, способен самостоятелно или съвместно с другите видове въоръжени сили да изпълнява мисии и задачи на оперативен и стратегическо ниво.

Тези промени налагат и качествено нова система за подготовка на командните кадри. Основите ѝ са поставени с Правилника на Военна академия „Г. С. Раковски“ от 1951 г., който утвърждава съществуването на катедри, факултети, академичен курс и осигуряващи звена. Нараства и необходимостта от кадри във връзка с превъоръжаването на армията с нова съветска материална част и техника.

Постъпването на съветско въоръжение и техника не се извършва изведнъж и еднократно, а продължава през целия първи период на следвоенното развитие на армията и военнообразователната система. Възникналата необходимост от пълно превъоръжаване с проверената и доказала се във войната съветска техника води до нови изисквания към способностите и образователния потенциал на военнoучебните заведения.

Важно направление в обновяването на войските със средства за воюване е подмяната на техниката за осигуряване на бойните действия. Особено силно тази тенденция се проявява в областта на свръзките, фортификацията и транспорта. Тактическите и оперативните звена се насищат с различни по мощност и

**Постановление на ЦК на БКП
за състоянието, обучението
и възпитанието на народната
войска от 17 март 1950 г.**

ЦВА, ф. 1Б; оп. 64; а.е. 77

характеристики радиостанции. В инженерните подразделения и части навлизат земекопни, пътностроителни и преправъчни машини, минноподривни и разузнавателни средства, а тиловите подразделения и части получават автотранспортна техника.

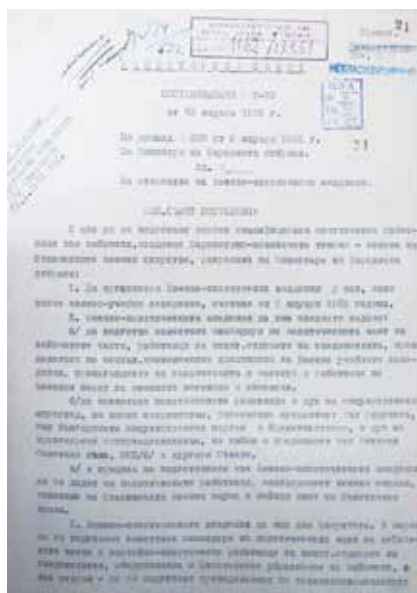
Превъоръжаването и попълването на Българската народна армия с нови средства за воюване закономерно предизвикват по-нататъшно организационно-структурно укрепване. Въоръжените сили ускорено се разрастват. Същевременно от тях са изведени над 2100 офицери, служили в царската армия и смятани за неблагонадеждни. Създават се нови командвания и се развърщат щабове на части и съединения. В условията на все по-изострящата се международна обстановка се налага в съкратени срокове да се обучи значително по-голям контингент командни кадри.

Отговор на тези нарастващи потребности на 1 юли 1951 г. едновременно с Военна академия „Г. С. Раковски“ започват да функционират още две академии – Военно-политическата (ВПА) и Военнотехническата (ВТА). От 1951 до 1954 г. се извършва пренасочване на академичен състав на катедрите във Военна академия „Г. С. Раковски“ основно към Военнотехническата академия. Част от тях по-късно са върнати в състава на Военна академия „Г. С. Раковски“ и стават родоначалници на днешните катедри във факултет „Командно-щабен“.

**Постановление
на Министерския съвет П-73
от 25 януари 1951 г.
за откриване на ВПА
ЦВА, ф. III, д. 72, с. 21 – 22**

Проследяването на процесите на реструктуриране на трите академии е от изключително значение, тъй като през изминалите десетилетия съществуващите към 2020 г. катедри във факултет „Командно-щабен“ са били звена и във Военотехническата академия, и във Военна академия „Г. С. Раковски“. Местоположението им, статутът, наименованията, функциите и задачите са се променяли като непосредствен отговор на потребностите на войската.

Наред с укрепването на материалната база се извършва и смяна на кадровия офицерски състав. На 17 март 1950 г. е прието Постановление на ЦК на БКП за състоянието, обучението и възпитанието на Народната войска.³⁰ С него към съществуващите 3 военни училища се създават още 8, а освен Военна академия „Г. С. Раковски“ от 1951 г. се разкриват Военотехническа и Военно-политическа академия. Основание за това е и Постановление П-73 от 25 януари 1951 г. на Министерския съвет.³¹ Срокът на обучението в академиите е намален от 3 на 2 години с цел по-бързо попълване на офицерския състав и покриване на некомплектите в оперативнотактическите звена.

**Висша военна академия „Г. С. Раковски“
1951 г.**

На 23 май 1951 г. със Заповед № 149³² на началника на Военната академия академичният състав се преназначават и се извършва

промяна на длъжностите по щата. Дотогава длъжностите са се водили на степени – от първа до четвърта, а след май 1951 г. се приравняват на длъжности съгласно с щатовете на бойните формирования – на ниво от заместник-командир на полк до командир на дивизия. Например старши преподавател първа степен с военно звание „подполковник“ се приравнява на старши преподавател на ниво командир на полк, а с военно звание „полковник“ – на командир на бригада.

Със Заповед № 376 от 25 октомври 1951 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ се извършват промени по личния състав, свързани с еволюция на структурите на двете академии:

- старши преподавателят в катедра „ВВС“ полковник Христо Димитров Пейчев е назначен за временен началник на авиационния факултет при Техническата академия;

- преподавателят в катедра „Оперативно изкуство“ полковник Кирил Кръстев Киров е назначен за заместник-началник на Военнотехническата академия по учебната и научноизследователската работа;

- началникът на катедра „Военна топография“ полковник Борис Димитров Рогев е назначен за началник на общообразователната катедра на Военнотехническата академия;

- старши преподавателят в катедра „Тил“ полковник от запаса Васил Георгиев Петрунов е назначен за старши преподавател във Военнотехническата академия.

Военнотехническа академия

1951 г.

На 12 декември 1951 г. към Авиационния факултет на Военнотехническата академия (ВТА) с вътрешна заповед е създадена **катедра „Тактика на ВВС и щурманска подготовка“** с основен предмет на дейност, перифразирайки Радул Милков, „как да се използват крилата на човека за разрешаване на военни задачи“. Едновременно със занятията във ВТА катедрата поема и води значителна част от занятията по авиационните дисциплини със слушателите от Военна академия „Г. С. Раковски“. Началник на катедрата е полковник от запаса Никола Петков Николов, а личният ѝ състав се състои от 2-ма цивилни служи-

тели.

През 1950 – 1951 г. началник на **катедра „Авиация“** е полковник от запаса Никола Николов. Със Заповед № 376 от 25 октомври 1951 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ са извършени промени в личния състав и старши преподавателят в катедра „ВВС“ полковник Христо Димитров Пейчев е назначен за временен началник на авиационния факултет към Техническата академия.

Катедра „Бронетанкова и автомобилна техника“ е част от Военотехническата академия още от нейното създаване. Първоначално тя не е самостоятелна катедра, а нейните преподаватели са част от състава на катедра „Бронетанкови и механизирани войски“ (БТ и МВ) на факултет „Бронетанкови и механизирани войски“ и катедра „Тилово-техническа“ на факултет „Тилов“.

Катедра „Инженерно-артилерийска“ води началото си от техническия цикъл „Артилерийско въоръжение“ към катедра „Артилерия“ с началник полковник Апостол Дядов и завеждащ цикъла подполковник инж. Атанас Атанасов. По същото време техническият цикъл разполага с 5-има преподаватели: подполковник инж. Атанас Георгиев Атанасов – старши преподавател по балистика, той и завеждащ цикъла; майор Васил Колев – старши преподавател по артилерийска материална част; подполковник Георги Стоев – старши преподавател по стрелково оръжие; полковник Филип Филипов – старши преподавател по боеприпаси; старши лейтенант Петър Стоянов Веризов – преподавател по ПУАЗО и радиолокация.

При формирането на Военотехническата академия през 1951 г. **катедра „Тил“** е включена в нейния състав. Към Военна академия „Г. С. Раковски“ остава само група от 4-ма преподаватели по тилово осигуряване на войските от Българската народна армия. За началник на катедрата е назначен полковник от запаса Крум Георгиев.

Сравнително по-спокойни откъм събития са 1952 и 1953 година. В създадените структури, катедри и факултети на академичните процесите са регулирани и липсват данни за значителни

промени и трансформации.

Висша военна академия „Г. С. Раковски“ 1952 г.

През 1952 г. се формират нови катедри, с което структурата на Академията се обогатява и утвърждава. Този извод е направен в Заповед № 67 от 27 февруари 1952 г. по повод на извършена проверка от Министерството на народната отбрана на 28 и 29 януари същата година. За учебната 1952 г. се обособяват катедрите „Щабна служба“, „История на военното изкуство и войните“ и „Чужди езици“. Слушателите от първи курс започват да изучават учебната дисциплина „История на военното изкуство“, а във втори курс – „Военна история“, като получават не само военноисторически, но и знания по военна стратегия.

През 1952 г. със Заповед № 1 от 2 януари 1952 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ е обявен личният състав на Академията:

1. катедра „Основи на марксизма-ленинизма“ – полковник Ламби Василев Данаилов, началник катедра;
2. катедра „Обща тактика“ – полковник Тодор Главчев Рощавелов, началник катедра;
3. катедра „Щабна служба“ – полковник Асен Василев Велев, началник катедра;
4. катедра „Разузнаване“ – полковник Антон Денев Цанев, началник катедра;
5. катедра „Топография“ – полковник Тодор Иванов Гребенаров, началник катедра;
6. катедра „Артилерия“ – полковник Цочо Ганчев Маджаров, началник катедра;
7. катедра „БТ и МВ“ – полковник от запаса Атанас Николов Близнаков, началник катедра;
8. катедра „Инженерни войски“ – подполковник Никола Данчев Николов, началник катедра;
9. катедра „Свързочни войски“ – полковник Тодор Иванов Остриков, началник катедра;

10. катедра „Тил“ – полковник Иван Константинов Кирчев, началник катедра;
11. катедра „ВВС“ – полковник от запаса Никола Петков Николов, началник катедра;
12. катедра „ВМС“ – капитан II ранг Васил Василев Вълев, началник катедра;
13. катедра „История на военното изкуство и войните“ – генерал Владимир Антонов Кецкаров, началник катедра;
14. катедра „Военна география“ – полковник Николай Цветанов Митев, началник катедра;
15. катедра „Организация и мобилизация на войската“ – няма документални данни за началника на катедрата.

Факултет „Основен“

1. полковник Никола Стоянов Ботев – началник на факултет;
2. полковник Георги Дочев Петров – началник на първи курс;
3. майор Антон Антонов Бунев – заместник-началник по политическата част, втори курс;
4. майор Димитър Маринов Цанев – заместник-началник по политическата част, първи курс.

Факултет „Задочен“

1. полковник Васил Савов Чалъков – началник на факултет;
2. подполковник Станю Неделчев Кочанов – заместник-началник по политическата част;
3. полковник Стоян Владимиров Заимов – началник на курсове;
4. полковник от запаса Георги Константинов Чуков – началник на учебна част.

Важна роля при решаването на задачата за компенсиране на недостига от подготвени кадри, без те да се откъсват от службата във формиранията, се отдава на Заочния факултет. До голяма степен той се ползва с повече самостоятелност от Основния факултет, което се налага от спецификата в неговата дейност. Затова и в структурата му има отделно деловодство за водене на преписките. Но подготовката на

задочниците се осъществява по програмите на редовните слушатели.

Със Заповед №12 от 15 януари 1952 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ е определен редът на отчитане на тактико-оперативната, политическата и друга подготовка на слушателите, преподавателите и офицерите от постоянния състав на Академията.³³

Със Заповед № 15 от 15 януари 1952 г. на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ се дават указания за научната работа в Академията за учебната 1951/1952 година. На тяхно основание катедрите се обособяват като научни центрове в Академията и научната дейност се поставя наравно със задълженията и работата по учебния процес.³⁴

В края на 1952 г. и началото на 1953 г. за първи път в областта на военноакадемичното образование в България е създадена **секция „Военно-химическа подготовка“** с началник капитан Васил Христов Николов. През 1954 г. във Военна академия „Г. С. Раковски“ са назначени двама преподаватели към звеното „Атомно и химическо оръжие“ на катедра „Обща тактика“.

Военнотехническа академия 1952 г.

През 1952 г. към артилерийския факултет на Военнотехническата академия е включено и първото класно отделение със зенитен профил за подготовка на командно-щабни офицери за нуждите на щабове на Противовъздушната отбрана (ПВО) и зенитните части. За обучението му са назначени преподаватели в състава на катедра „Земна артилерия“. Класни отделения със зенитен профил постъпват всяка година, като започва обучение на офицери в академичен курс.

Висша военна академия „Г. С. Раковски“ 1953 г.

Развитието на научната работа е направлението, което беле-

жи тази година за военнообразователната система. Необходимостта от подмяна на старите специалисти и за създаването на висококвалифицирани педагогически и научни кадри, подпомогната от инициативата на генерал-полковник Иван Кинов, води до въвеждането в Академията на адюнктурата (аспирантура, дн. докторантура).

През 1953 г. са определени условията за следване и обучение на адюнктите и на 28 юли във вестник „Народна армия“ е публикувана обявата за конкурс. На 6 и 9 ноември 1953 г. след проведени конкурсни изпити са приети 4-ма адюнкти – капитаните Константин Ив. Абаджиев, Иван Т. Иванов, Вълко М. Вълков и Димитър Хр. Савов. Към тях през януари 1954 г. са причислени завършилите с отличие слушатели капитани Атанас Г. Пейчев и Любен Тасков. Така се формира групата на първите 6-има адюнкти. След конкурс в края на 1954 г., в аспирантура постъпват офицерите Иван К. Иванов и Милко М. Тошев.³⁵

Продължава и усъвършенстването на състава и структурата на катедрите, които обучават слушателите на Основния и Заочния факултет. Със Заповед № 17 от 21 януари 1953 г. на началника на Висшата военна академия „Г. С. Раковски“ е обявен нейният личен състав, числящ се по списък, и на конския състав към 1 януари 1953 г.:

„т. VI. Катебри

1. Основи на марксизма-ленинизма – 8 души
2. Оперативно изкуство – 7 души
3. Обща тактика – 37 души
4. Щабна служба – 4-ма души
5. Разузнаване – 4-ма души
6. Чуждестранни армии – 1 човек
7. Топография – 2-ма души
8. Артилерия – 6-има души
9. БТ и МВ – 5-има души
10. Инженерни войски – 4-ма души
11. Свързочни войски – 3-ма души
12. Тил – 3-ма души
13. ВВС – 1 човек

14. ВМС – 2-ма души

15. История на военното изкуство и история на войната – 2-ма души

16. Военна география – 1 човек

17. Военна администрация – 3-ма души

18. Физкултура – 3-ма души“

Единствената промяна в състава на катедрите е, че от 3 ноември 1953 г. за началник на катедра „Свързочни войски“ е назначен майор Петър Прухтович Дойчев.

„т. VII. Факултети

1. Основен факултет

генерал-майор Цоню Стоев Ганев – началник на факултета и заместник-началник по строевата част на Академията
подполковник от запаса Янко Тодоров Кряков – началник на учебната част

2. Заочен факултет

полковник Васил Савов Чалъков – началник на факултета

полковник Стоян Владимиров Заимов – началник на курс

Военнотехническа академия

1953 г.

Основното събитие извън рутинната дейност е свързано с катедра „Тил“. През 1953 г. към нея е открита редовна аспирантура с две щатни места за редовни адюнкти. Това е първият случай на зачисляване на обучение за придобиване на научната степен „кандидат на науките“ в катедра, свързана с историята на факултет „Командно-щабен“.

През същата година катедра „Тил“ прераства в самостоятелен Тилов факултет. По-изявени преподаватели през този период са полковниците Г. Д. Георгиев и Цветков; полковниците от запаса Виделов и Дуковски, Габровски, Мянков, Златанов и Писков; подполковниците от запаса Ангел Стоянов, Георги Горанов, Танчо Стоянов, Стоян Караджов, Нено Кунев, Димитров, Пандуров, Белошинов, Попов; капитан II ранг от запаса Йорданов и др.

**Висша военна академия „Г. С. Раковски“
1954 г.**

Със Заповед № ОК-06 от 1 февруари 1954 г. на началника на Висшата военна академия „Г. С. Раковски“ е обявен випускът на слушателите, завършили Основния и Задочния факултет на Висшата военна академия „Г. С. Раковски“ през 1954 г.:

А. Основен факултет

1. Специалност „Общовойскова“ – с диплом с отличие 21 офицери и с диплом – 109, общо 130 офицери
2. Специалност „Разузнавач“ – с диплом с отличие 3-ма офицери и с диплом – 20, общо 23-ма офицери
Общо завършили – 153-ма офицери

Б. Заочен факултет

С диплом с отличие завършват 16 офицери и с диплом – 31, общо 47 офицери.

На 18 януари 1954 г. е издадена заповед на началника на Висшата военна академия относно обявяване на личния състав към 1 януари 1954 г. в следните катедри:

1. „Основи на марксизма-ленинизма“ с началник полковник Ламби Данаилов
2. „Оперативно изкуство“ с началник полковник Иван Тодоров Демерджиев
3. „Обща тактика“ с началник полковник Тодор Главчев Рошавелов
4. „Щабна служба“ с началник полковник Трифон Рангелов Балкански
5. „Разузнаване“ с началник полковник Антон Денев Цанев
6. „Топография, артилерия“ с началник полковник Цочо Ганчев Маджаров
7. „БТ и МВ“ с началник полковник Кръстан Тодоров Кръстанов
8. „Инженерни войски“ с началник подполковник Никола Данчев Николов

9. „Свързочни войски“ с началник полковник Тодор Иванов
Остриков

10. „Тил“ с началник полковник Иван Константинов Кирчев

11. „ВВС“ с началник майор Кирил Христов Илиев

12. „ВМС“ с началник капитан I ранг Васил Василев Вълв

13. „История на военното изкуство и история на войните“ с
началник генерал-майор от запаса Владимир Антонов Кецкаров

14. „Военна география“ с началник полковник Никола Цвета-
нов Митев

15. „Военна администрация“ с началник полковник Кирил
Рангелов Видински

16. „Физкултура“ с началник старши лейтенант Пенчо Паунов
Авузки

Началник на Основния факултет е генерал-майор Цоньо Сто-
ев Ганев.

На основание строго секретна Министерска заповед
№ УК-00456 от 26 март 1954 г. генерал-майор Славчо Трънски прие-
ма длъжността „началник на Висшата военна академия „Г. С. Раков-
ски“ от досегашния началник генерал-лейтенант Иван Кинов, а на
31 март 1954 г. е отдадена Заповед № 039 на началника на Висшата
военна академия генерал-лейтенант Иван Кинов, с която допълни-
телно се регламентира тази смяна.

Със Заповед № 039 от 4 юни 1954 г. на началника на Висшата
военна академия се организира командно-щабна едностранна дву-
степенна военна игра със свързки на местността със слушателите
от втори курс на Основния факултет. Военната игра се провежда от
22 до 30 юни 1954 г. и е на тема „Организиране и водене на настъпа-
телния бой на стрелковата дивизия в ПГМ“. Районът за провеждане
е Вакарел – в. Граваница – в. Голямата Икуна – Голяма Раковица.
Главен ръководител на играта е началникът на катедра „Обща так-
тика“ полковник Рошавелов. За играта са назначени и 10 негови по-
мощници, както и малък щаб с посреднически апарат, включително
крайни посредници. Обучаемите са разпределени в два полукурса,
като всеки от тях е с по 5 учебни групи. Формирани и развърнати са
командир на дивизията, командири, командвания и щабове на стрел-

**Титулна страница
на Заповед на министъра
на народната отбрана
№ 00168 от 19 юли 1954 г.**

*ЦДВА, ф. 1517, оп. 1,
д. 754, с. 221 – 225*

кови полкове и командири на
родовете войски.

През 1954 г. с Протокол № 13 от 18 май 1954 г. на заседанието на президиума при Министерството на народната отбрана е взето решение по въпроса за срока на обучението и реорганизацията на ВУЗ. Накрая министърът на народната отбрана дава

указания всички военни училища и военни академии да имат 3-годишен срок на обучение с изключение на Народното военнопехотно училище „Васил Левски“ и Интендантското училище, а Военноморското училище да е с 4-годишен срок на обучение, както и Висшата военна академия „Г. С. Раковски“ да се преименува на Военна академия „Г. С. Раковски“.³⁶

В резултат на тези решения следва Заповед № 00168 от 19 юли 1954 г. на министъра на народната отбрана³⁷ за увеличаване срока на подготовката и реорганизация на военните училища и военните академии в Българската народна армия.

„1. Начиная от началото на учебната 1954/1955 г. военните училища и академии да преминават на нормален срок на обучение, както следва:

– Народното военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ и заочните факултети при академиите – 4 години, а всички останали училища и академии в БНА – на срок от 3 години.

2. Поради това, че във Висшата военна академия „Г. С. Раковски“ се приемат офицери без завършено висше образование и се преминава общовойскова програма, която не е разчетена на втора степен на висше образование, занаяпред тя да се именува **Общовойскова военна академия „Г. С. Раковски“.**

Съгласно извадката от приложението към заповедта – таблица за слушателите, курсантите и курсистите, които да се приемат на обучение ежегодно във военните академии и военните училища.

I. Слушатели във военните академии

1. Висша военна академия „Г. С. Раковски“

Основен факултет – 3 години, 95 души ежегодно

Заповед № 00235 от 4 октомври 1954 г. на министъра на народната отбрана

„Относно реорганизация на военноучебните заведения.

1. Военните академии и военните училища от Народната армия да приемат ежегодно, считано от началото на новата 1954/1955 учебна година, слушатели и курсанти съгласно утвърдението от мен разчет, приложен към заповедта.

Приложение: Разчет за слушателите и курсантите, които се приемат на обучение ежегодно във военните академии и военните училища на Народната армия.

I. Слушатели във военните академии

1. Военна академия „Г. С. Раковски“

Основен факултет – 3 години, 80 ежегодно, 240 всичко

Задочен факултет – 4 години, 40 ежегодно, 160 всичко.“

Това решение бележи прехода между края на първия и началото на втория период от развитието на Българската армия.

* * *

През втория период – от 14 май 1955 г. до 1991 г., Българската народна армия е част от Обединените въоръжени сили на Варшавския договор. Този период включва три етапа от нейното развитие (1955 – 1960, 1961 – 1985, 1985 – 1991).

Първият етап (1955 – 1960) се характеризира с това, че Българската народна армия се изгражда на основата на разбирането на

факта, че ядреното оръжие е много по-мощно от конвенционалните средства за огнево въздействие.

Българската народна армия действа на Югозападното стратегическо направление, което е стратегически второстепенно. На оперативно подчинение на Главното командване на това направление са националните командвания на унгарската, българската, румънската армия и обединеният Черноморски флот, в който към съветския флот са придадени българските и румънските военноморски сили.

Българската народна армия е с най-висока бойна готовност от източноевропейските армии в Югозападното стратегическо направление. Тя разполага с 8 мотострелкови дивизии и 5 танкови бригади в състава на трите си армии. От тях 5 дивизии и 4 бригади от 1-ва и 3-та армия са в постоянна бойна готовност. Резервът (4 мотострелкови дивизии) се готви от 2-ра армия в срок от 2 до 4 седмици. Числеността на армията е 120 000 – 140 000 души, а мобилизационният ресурс – 400 000 души.

В страната се формира фронт от българската армия и съветските войски от Одеския военен окръг. През 80-те години на миналия век съветските и българските войски превъзхождат турските, защитаващи Проливната зона, в съотношение 2:1 за сухопътните и 5:1 за въздушните сили. Тези факти налагат значителни изисквания към оперативната подготовка на командирите от висшите тактически и оперативно-тактическите нива на командване.

Военнообразователната система трябва да осигури необходимите командни кадри на Българската народна армия. В началото на този период от развитието на факултета нашите предшественици изглеждат в кадрово отношение така:

- През 1955 г. в Академията функционират Основен факултет с 1-ви и 2-ри курс. Началник на 1-ви курс е подполковник Георги Манолов Димитров, а на 2-ри курс – подполковник Петър Димитров Шейретов. Началник на Заочния факултет, той и заместник-началник на Академията по строевата част е полковник Стоян Владимиров Заимов, а за Висшия академичен курс негов началник е полковник Кирил Рангелов Видински.

- Прави впечатление намаляването на броя на катедрите

за сметка на тяхното обединяване. Освен това от техния състав е изведена катедра „Военноморски сили“, която съществува от 1950 до 1955 г. В този вид двата факултета и катедрите продължават своето съществуване.

Таблица 1

Катедри във Военната академия (1950 – 1955)

<i>Катедра</i>	<i>Брой преподаватели</i>	<i>Началник на катедрата</i>
„Основи на марксизма-ленинизма“	8	полковник Ламби Данаилов
„Оперативно изкуство“	10 3-ма полковници 3-ма подполковници 3-ма майори 1 капитан	полковник Иван Тодоров Демерджиев
„Обща тактика“	41 12 полковници 7 подполковници 8 майори 14 капитани	полковник Левчо Симов Савов
„Разузнаване“	4 1 полковник 3-ма подполковници	полковник Антон Денев Цанев
„Артилерия“	5 1 полковник 2-ма подполковници 1 майор 1 капитан	полковник Павел Цонков Илиев
„БТ и МВ“	3 2-ма полковници 1 майор	полковник Кръстан Тодоров Кръстанов
„Инженерни войски“	3-ма подполковници	подполковник Никола Данчев Николов

<i>Катедра</i>	<i>Брой преподаватели</i>	<i>Началник на катедрата</i>
„Свързочни войски“	3 2-ма полковници 1 подполковник	полковник Петър Прухтович Дойчев
„История на военното изкуство“	4-ма майори	майор Пенко Недялков Пенков
„Топография“	3 1 полковник 1 подполковник 1 майор	полковник Драгомир Александров Мицайков
„Военна администрация и мобилизация“	5 2-ма полковници 2-ма подполковници 1 капитан	полковник Григор Василев Коцев
„Общи дисциплини“	11	

- Към януари 1955 г. като дисертанти във Военна академия „Г. С. Раковски“ са утвърдени 25-има души от постоянния и професорско-преподавателския състав на Академията.

В края на 1955 г. Военно-политическата академия прекратява своето съществуване и се влива в състава на Военна академия „Г. С. Раковски“.

През първия следвоенен период (1945 – 1955) във Военна академия „Г. С. Раковски“ се извършват редица структурни и организационни промени. Приетият през 1951 г. неин правилник напълно отговаря на повишените изисквания и задачите, които Министерството на народната отбрана поставя пред Академията. Учебният процес и цялостният ред значително се изменят и в тях широко навлизат съветските методи на обучение и възпитание. Научноизследователската работа е поставена на планова основа. По този начин новите задачи, стоящи пред армията и Академията, както и огромната работа, която се извършва, допринасят за нейното по-нататъшно развитие. Полагат се основите и се развива структурата на Основния и Задочния факултет. В съответствие с промените във военната наука и състава на Българската народна армия се променят функциите и се

прецизира предметът на дейност на катедрите, които впоследствие заедно с факултетите ще се слоят в единна структура. Това развитие не спира и в периода 1956 – 1960 г.

През 1956 г. се разформира факултет „Тилов“ на Военнотехническата академия. Част от преподавателите на катедра „Автотракторна техника“ се включват в състава на катедра „Инженерно-експлоатационна“ на факултет „Бронетанкови и механизирани войски“, а с останалите преподаватели се формира катедра „Общотехническа“ към същия факултет. Общият състав на катедра „Бронетанкови и механизирани войски“ остава 9 преподаватели. За началник на катедра „Общотехническа“ е назначен полковник Барутчиев, а общият ѝ състав е 4-ма преподаватели.

През 1957 г. катедра „Инженерно-експлоатационна“ се превърля към новосъздадения факултет „Бронетанкова и автотракторна техника“ на Военнотехническата академия. За неин началник е назначен подполковник Камен Писков. Съставът на катедрата се състои от 6-има преподаватели и началник на лаборатория „Бронетанкова и автотракторна техника“. В катедра „Общотехническа“ промени няма.

През 1957 г., във Военнотехническата академия за първи път се приемат слушатели със срок на обучение 5 години. Те се обучават основно от катедра „Въоръжение“ към факултет „Бронетанкова и автотракторна техника“. При завършването им се признава образование „инженер по артилерийско въоръжение“.

Постепенно процесите на превъоръжаване в армията приключват. За времето на своето функциониране (1951 – 1958) Военнотехническата академия изпълнява мисията си за подготовка на военноинженерни кадри. От есента на 1958 г. Военна академия „Г. С. Раковски“ става единен и единствен център за подготовката на квалифицирани командни, инженерно-технически и политически офицерски кадри.

Със Заповед № 00544 от 1 юли 1958 г. на началника на Генералния щаб на БНА е обявено **разформироването на Военнотехническата академия и сливането ѝ с Военна академия „Г. С. Раковски“** и започват процесите на реструктуриране на катедрите и преподавателския състав, насочени към придобиването на необхо-

димите знания и умения от командния и инженерния състав от тактическите, оперативно-тактическите и оперативните звена на командната верига на Българската народна армия.

До лятото на 1958 г. обучението на слушателите се извършва в тиловата и техническите катедри на Военнотехническата академия. При сливането ѝ с Военна академия „Г. С. Раковски“ катедра „Тил“ е запазена в състав от 17 души. За неин началник е назначен полковник Димитър Гачев, а за заместник-началник – Васил Ив. Василевски.

През август 1958 г., след обединяването на военните академии, на базата на двете катедри от Военнотехническата академия са създадени катедрите „Бронетанкова техника“, „Автотракторна техника“ и „Общотехническа“ към факултет „Автобронетанков“ на Военна академия „Г. С. Раковски“.

Началник на катедра „Бронетанкова техника“ е полковник Стефан Цонев. Катедрата се състои от 5-има преподаватели.

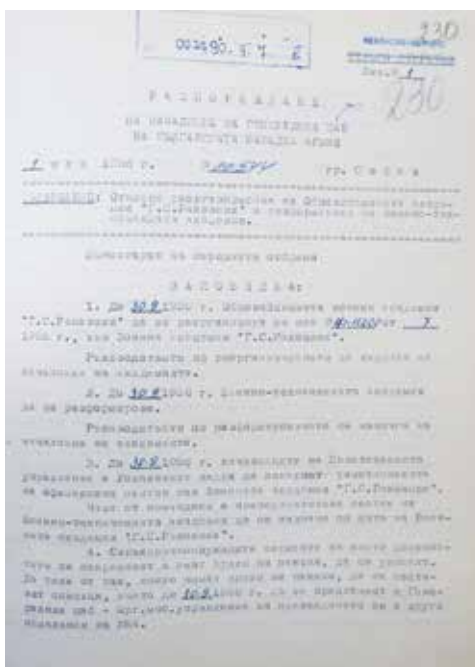
Началник на катедра „Автотракторна техника“ е полковник Камен Писков. Катедрата се състои от 5-има преподаватели.

Началник на катедра „Общотехническа“ е подполковник Христо Кортенски. Общият състав на катедрата е 9 преподаватели.

На основание Министерска заповед № УК-0815 от 19 септември 1958 г. катедра „Инженерно-артилерийска“ преминава към артилерийския факултет, като запазва наименованието си.

**Титулна страница на Заповед
№00544/1 юли 1958 г.
на началника на ГЩ на БНА**

*ЦВА, ф. 1517, оп. – I,
д. 754, с. 230 –232*

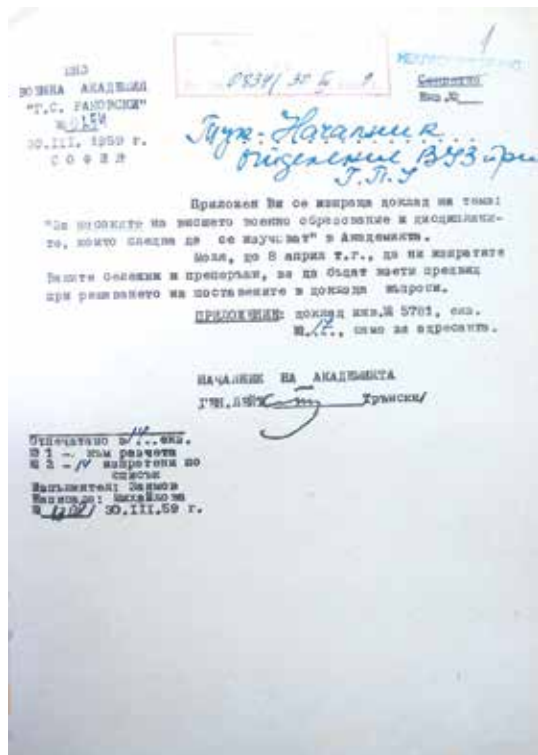

През есента на същата година подполковник инж. Никола Йорданов Пангелов е назначен за началник на новообразуваната катедра „Радиоелектроника и свързочна техника“ и напуска катедра „Инженерно-артилерийска“.

С обединяването на Военотехническата академия и Военна академия „Г. С. Раковски“ на базата на звеното „Атомно и химическо оръжие“ и секция „Военно-химическа подготовка“ (ВХП) от Военотехническата академия се формира самостоятелна катедра „Оръжия за масово поразяване“. Това е началото на лето-броенето на катедрата с началник подполковник Петко Георгиев Стойков. Личният състав на катедрата е преподавал атомно и химическо оръжие, средства за химическа защита, обща химия, химия на отровните вещества и техника на химическото въоръжение. За целта се оборудват необходимите кабинети и лаборатории. През 1960 г. е добавена и дисциплината „Дозиметрия и дозиметрическа апаратура“.

При обединяването на двете академии артилерийският факултет с целия си личен състав е прехвърлен във Военна академия „Г. С. Раковски“. Със Заповед № 0484 от 29 септември 1958 г. на началника на Военната академия се обявяват длъжностите по новия

Титулна страница на доклада на началника на Военната академия до началника на ГЩ на БНА

ЦВА, ф. 3, оп. – 1,
д. 122, с. 1 – 29

щат № 111027/1958 г. за създаването на катедра „Зенитна артилерия“ за учебната 1958/1959 година. Щатът влиза в сила от 1 октомври 1958 г. Годината е историческа както за катедра „Зенитна артилерия“, така и за войските за ПВО, тъй като те вече разполагат със самостоятелно учебно-методическо и военнаучно звено.

Сливането на двете академии, реструктурирането на катедрите и съвместяването на способности не преминава безпрепятствено. На 7 април 1959 г. началникът на Военната академия генерал-лейтенант Славчо Трънски изпраща доклад до началника на Генералния щаб за насоките на висшето военно образование и дисциплините, които следва да се изучават в Академията.³⁸ В него се посочва, че вследствие на бързото развитие на науката и появата на нови по-усъвършенствани оръжия и техника се налагат не само изменения в организацията на войските и в способите за воюване, но и във военното обучение и възпитание. Промените се отнасят преди всичко до изучаването на нови дисциплини, тясно свързани с новите оръжия и техника, и с промяната на тематиката на някои от досега изучаваните дисциплини с цел повишаване на техническата култура на офицерите и засилване на специалната им подготовка. Като основни недостатъци се посочват:

1. Липсата на координация и приемственост в обучението и възпитанието на обучаемите във военните училища и Военната академия, т.е. тематиката на изучавания материал от военните училища се повтаря.

2. В програмите на Военната академия не се предвижда изучаването на някои нови дисциплини, като висша математика, атомна физика, радиохимия, механика, електроника, радиотехника, ракетна техника и др. Едновременно с това се предлага да отпаднат дисциплини като топография, стрелково оръжие, законознание, физическа подготовка и др.

3. Ниското равнище на преподаването по някои дисциплини.

4. Начинът на приемане на слушателите (приемат се офицери без средно образование или завършено висше военно училище). Малък брой кандидати се състезават за едно място. Предложено е за едно място да се осигурят да кандидатстват не по-малко от трима офицери.

5. Претовареността на учебните планове и програми, многото предмети, големият обем материал, стремежът да се даде от всичко по малко. Основна задача на Академията е офицерите да получат широки теоретични познания и метод за решаването на различни задачи и проблеми, а практиката ще добият във войските.

6. Структурата на учебната година не е напълно издържана поради необходимостта завършилите да постъпват в частите към 1 ноември.

За преподавателския състав са установени следните длъжности и отговорности:

- асистентите ръководят упражненията и занятията;
- преподавателите изнасят лекциите;
- заместник-началникът на катедра, началникът на катедра и началникът на факултет (доцент или професор) изнасят основните лекции.

Зачотите са премахнати и са въведени изпити за всички дисциплини. Направено е предложение за съставянето на единно ръководство (правилник) за целия учебен процес на висшето военно образование. Определят се и дисциплините за изучаване, и тяхното профилиране. Предлага се също дисциплините да се обособят в четири групи.

Първа група – обществени дисциплини:

- първи профил – за слушателите от Политическия факултет;
- втори профил – за останалите факултети.

Втора група – оперативно-тактически дисциплини: оперативно-тактическа подготовка (ОТП), инженерни войски, чужди армии, свръзки, тил, тактика на артилерията, тактика на бронетанковите войски (БТВ), тактика на ВВС и др.:

- първи профил – за слушателите, за които съответната дисциплина е първа специалност;
- втори профил – за слушателите, за които съответната дисциплина не е първа специалност;
- трети профил – за инженерните отделения.

Трета група – специално-технически и общообразователни дисциплини:

- първи профил – за инженерно-техническите отделения;
- втори профил – за останалите отделения.

Четвърта група – езици, военна техника и др. (изучават се в еднакъв обем).

При определяне на времето за целия курс на обучение освен изучаването на дисциплините се предвиждат и часове за:

- подготовка за провеждане на изпитите по всяка дисциплина (от 2 до 5 дена);
- подготовка на парад (5 дена в годината);
- ваканция (40 дена);
- резерв (5 дена);
- за изпити (включително държавни): от 100 до 180 дена за целия курс на обучение;
- 30-часова учебна седмица за всички командни отделения.

От доклада става ясно, че в Академията има 5 факултета: общовойскови, военно-политически, артилерийски, бронетанков и военновъздушен.

Факултет „Общовойскови“ има следната структура:

- Командно-щабно – общовойсково отделение. В него се подготвят общовойскови командири и щабни работници. Профилът на оперативно-тактическата подготовка на общовойсковия факултет е полк – дивизия – армия, като основната тежест е на полка и дивизията.

- Командно-щабно – свързочно отделение. В него се подготвят началници на свързки в съединения, помощник-началници на свързки в обединения и командири на свързочни части и подразделения.

- Командно-щабно – тилово отделение. Подготвят заместник-командири по тила на полкове, дивизии и началници на тилови служби. Основното усилие е насочено към дисциплината „Организация и работа на тила“, както и към работата на тила на Военновъздушните и Военноморските сили.

- Командно-щабно – инженерно отделение. Подготвя офицери за инженерните щабове и командири на инженерни части и съединения.

За **факултет „Военно-политически“** липсват данни и връзка с миналото на факултет „Командно-щабен“.

Факултет „Артилерийски“ подготвя командири и щабни офицери за земната и зенитната артилерия, инженери по експлоатацията и ремонта на артилерийската техника. В него влизат командно-щабно – отделение земна и зенитна артилерия и инженерно отделение по експлоатация и ремонт на артилерийска техника.

Факултет „Бронетанков“ подготвя командири и щабни работници за танковите и стрелковите съединения и части и специалисти по експлоатация и ремонт на автотракторна (АТТ) и бронетанкова техника (БТТ). В него влизат командно-щабно отделение и инженерно отделение по експлоатация и ремонт на АТТ и БТТ.

Факултет „Военновъздушен“ подготвя офицери – командири, заместник-командири, началник-щабове, офицери от щаба, инженери по експлоатацията, обслужването и ремонта на самолетите и авиодвигателите в авиационните полкове и дивизии, като при необходимост да могат да изпълняват и длъжности от щаба и управлението на инженерно-авиационния състав (ИАС) на Военновъздушните сили. Обучението се води в два различни профила: командно-щабен и инженерно-авиационен.

С привличането в състава си на Военно-политическата и Военнотехническата академия към края на 50-те години на миналия век Военна академия „Г. С. Раковски“ се превръща в единствения център за подготовка на висококвалифицирани командни, инженерно-технически и политически кадри за оперативните, оперативно-тактическите и тактическите звена в Българската народна армия.

Ролята и задачите на катедрите се увеличават, което от своя страна усложнява структурата им, тъй като включват в състава си няколко звена. Прави впечатление, че обучението през тези години е насочено главно към подготовката на офицерите за управление на частите и съединенията по време на война, а на мирновременните функции и задачи не се обръща достатъчно внимание.

От 1959 г. във всички военни училища започват да се подготвят висококвалифицирани кадри с висше образование.

На 13 януари 1961 г. началникът на Военната академия генерал-лейтенант Трънски в свой доклад до началника на Генералния щаб – МНО прави няколко предложения относно реорганизирането на факултетите в Академията³⁹. Като съображения е посочено следното:

В три от факултетите (Артилерийския, Автобронетанковия и Военновъздушния) се обучават слушатели от командни и инженерни отделения. Тъй като офицерите от ръководствата на тези факултети имат само командна подготовка, няма възможност да се оказва квалифицирана помощ на инженерните катедри, а оттук и на слушателския състав.

Разпръскването на инженерните катедри – в централно подчинение и на три факултета, създава сериозни затруднения при организирането и изпълнението на научноизследователската и рационализаторската дейност. Сериозно е затруднена работата на факултетските съвети по въпросите на военнотехническата подготовка.

Разделянето на оперативно-тактическите катедри също в три факултета води до затруднения в създаването на единство във възгледите, пречи на качествено разработване на комплексните задачи, в които участват родовете войски, на организирането и провеждането на командно-щабни учения, полеви поездки и други мероприятия с участието на различните катедри.

От друга страна, при наличието на пет факултета се затрудняват общото ръководство, партийната работа и съгласуваността между отделните дисциплини.

За да бъде подобрена инженерно-техническата и оперативно-тактическата подготовка на слушателите, се предлагат изменения в организационната структура на Академията: досегашните пет факултета по родове войски да се реорганизират в три факултета по профили – команден, политически и инженерен.

Първи факултет (команден) да обедини всички оперативно-тактически катедри и командните отделения от родовете войски.

Втори факултет (политически) да остане без изменения.

Трети факултет (инженерен) да обедини всички инженерни и общотехнически катедри и инженерни отделения (редовни и задочни) от родовете войски.

Към доклада е приложена схема с предложение към командния факултет да бъдат създадени следните катедри:

- „Оперативно-тактическа подготовка“ (в състав 50 души);
- „Бронетанково въоръжение (9 души);
- „Земна артилерия“ (13 души);
- „ПВО“ (5 души);
- „ВВС“ (11 души);
- „Инженерни войски“ (8 души);
- „Свързочни войски“ (13 души);
- „Тил“ (14 души);
- „Оръжия за масово поразяване“ (11 души);
- „Чужди армии“ (4 души);
- „История на военното изкуство“ (4 души);
- „Военна мобилизация“ (4 души).

Или общо преподавателски състав от 146 души.

Отделно е посочен и броят на слушателите по отделните направления:

- „Общовойскови“ – 68 души;
- „Бронетанково въоръжение“ – 16 души;
- „Земна артилерия“ – 45 души;
- „ПВО“ – 24 души;
- „ВВС“ – 25 души;
- „Свързочни войски“ – 25 души;
- „Инженерни войски“ – 11 души;
- „Тил“ – 24 души;
- „Химически войски“ – без уточнен брой.

Или общо 238 слушатели.

В схемата е включен и ръководният състав на факултета:

- началник на факултет (1);
- заместник-началник по научната и учебната работа (1);
- помощник-началници по учебната работа (2-ма);
- помощник-началник по научноизследователската работа (1);
- началник на курсове (1).

На базата на факултет „Автобронетанков“ се създава факултет „Инженерен“, а въз основа на трите катедри („Бронетанкова и

автомобилна техника“, „Автотракторна техника“ и „Общотехническа“) се създават четири нови:

- катедра „Автобронетанкова и инженерна техника“;
- катедра „Двигатели с вътрешно горене и енергетика“;
- катедра „Общотехническа“;
- катедра „Технология на машиностроенето и ремонта на автобронетанкова техника“.

Началник на катедра „Автобронетанкова и инженерна техника“ е полковник инж. Стефан Цонев. Общият състав на катедрата е 11 преподаватели в две звена: „Бронетанкова техника“ и „Автотракторна и инженерна техника“.

Началник на катедра „Двигатели с вътрешно горене и енергетика“ е полковник инж. Иван Златанов. Общият състав на катедрата е от 3-ма преподаватели.

Началник на катедра „Общотехническа“ е подполковник Лило Цолов Лилов. Общият състав на катедрата е от 9 преподаватели.

Началник на катедра „Технология на машиностроенето и ремонта на автобронетанкова техника“ е полковник инж. Христо Кортенски. Общият състав на катедрата е от 4-ма преподаватели.

За първи път в историята на Военна академия „Г. С. Раковски“ катедрите влизат в състава на факултети и в подчинение на началниците на факултети. След тази структурна реформа Академията и факултетите „Команден“ и „Инженерен“ преминават към следващото си качествено ниво.

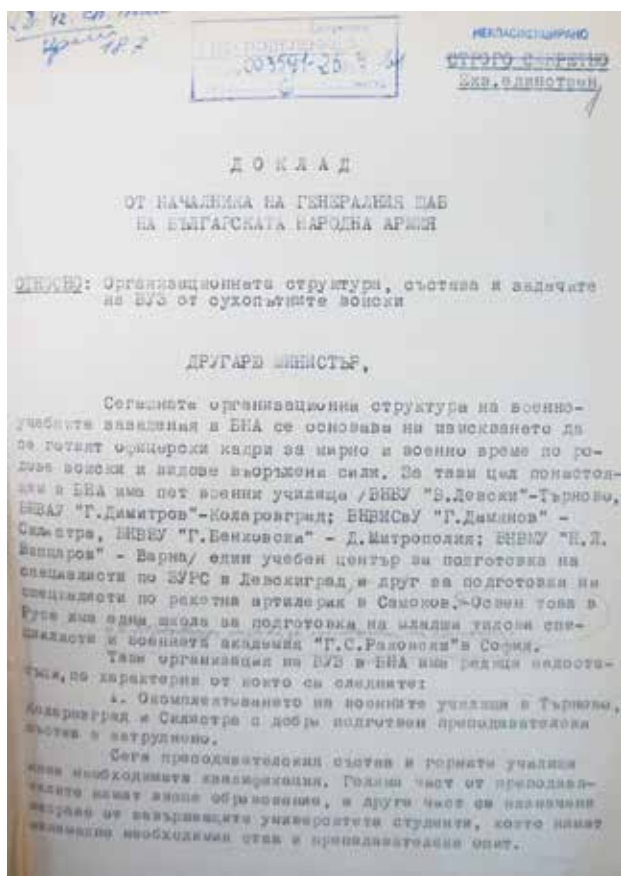

УСЪВЪРШЕНСТВАНЕТО

През **втория етап (1961 – 1985)** на втория период от следвоенното развитие на Българската народна армия господства схващането, че ядреното оръжие е главното средство за воюване.

Военнообразователната система продължава да се усъвършенства. Съставът на факултетите на Академията продължава да се сменя. Това се извършва въз основа на оценките, анализите и потребностите на БНА, Генералния щаб и ръководството на Военна академия „Г. С. Раковски“.

През май 1961 г. началникът на Генералния щаб на Българ-

Титулна страница
на доклада
на началника
на ГЩ на БНА

ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а,
д. 177, с. 345 – 347

ската народна армия изготвя доклад до министъра на народната отбрана относно организационната структура, състава и задачите на висшите учебни заведения (ВУЗ) от Сухопътните войски.⁴⁰ Като цяло докладът съдържа основно информация, отнасяща се до реорганизирането на военните училища. По отношение на Военната академия се предлага:

- Военна академия „Г. С. Раковски“ да се реорганизира от 5 факултета (общовойсков, политически, артилерийски, автобронетанков и въздушен) и 4 общоакадемични катедри (общообразователна, езици, общотехническа и радиорелейна) в 3 факултета (команден, политически и инженерен) и 2 общоакадемични катедри (общообразователна и езици).

- Във Военна академия „Г. С. Раковски“ да не се приемат слушатели за инженерните профили.

Съгласно приложената в края на доклада схема на Академията се предлага към командния факултет да бъдат създадени следните катедри:

- „Оперативно-тактическа подготовка“ в състав: началник на катедрата, старши преподавател по ОТП (10), преподавател по ОТП (5), старши преподавател по щабна служба (2), старши преподавател по Военноморски флот (ВМФ) (2), старши преподавател по топография (1), инструктор по физическа подготовка (1), старши преподавател по войсково разузнаване (2);

- „Танкови войски“ в състав: началник на катедра (1), старши преподавател по тактика (2), преподавател по тактика (1), преподавател по огнева подготовка (1);

- „Артилерия“ в състав: началник на катедра (1), старши преподавател по тактика (1), преподавател по тактика (1); преподавател по теория на стрелбата (2);

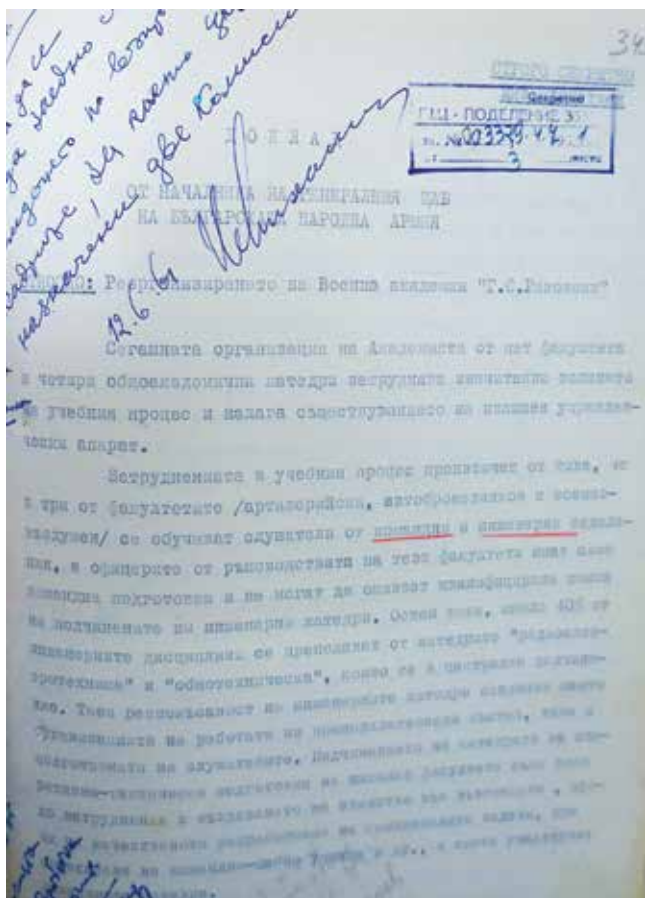
- „ПВО“ в състав: началник на катедра (1), старши преподавател по ПВО (1), преподавател по ПВО (1), старши преподавател по зенитна стрелба (1);

- „ВВС“ в състав: началник на катедра (1), старши преподавател по ВВС (1), преподавател по ВВС (1), преподавател по бомбятане (1);

**Титулна страница
на доклад
на началника
на ГЦ на БА**

ЦВА, ф. 25,
оп. – VIII-а, д. 177,
с. 343 – 344

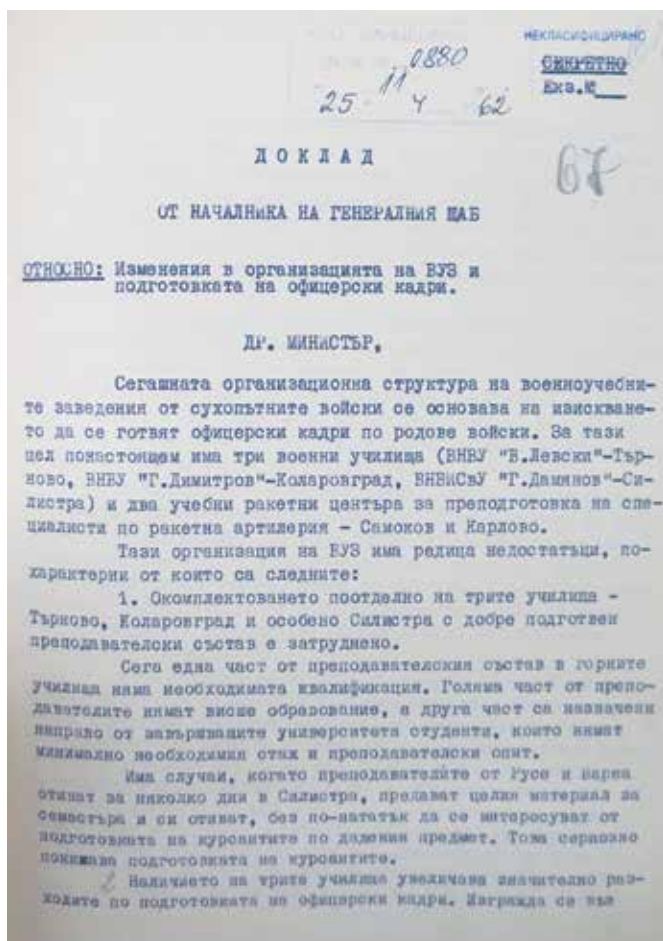

- „Инженерни войски“ в състав: началник на катедра (1), старши преподавател по тактика (2), преподавател по тактика (1);
- „Свързочни войски“ в състав: началник на катедрата (1), старши преподавател по организация на свръзките (2), преподавател по организация на свръзките (1);
- „Тил“ в състав: началник на катедрата (1), старши преподавател по организация на оперативния и войсковия тил (2), преподавател по оперативен и войсков тил (1), преподавател по тил на ВВС (1);
- „Оръжия за масово поразяване“ в състав: началник на катедрата (1), старши преподавател (1), преподавател (1);
- „История на военното изкуство“ в състав: началник на кате-

Титулна страница
на доклада
на началника на ГЩ
на БНА

ЦВА, ф. 25, оп. VIII-а,
а.е. 210, с. 68 – 77

драта (1), старши преподавател (1), преподавател (1);

– „Военноорганизационна мобилизация“ в състав: началник на катедрата (1), старши преподавател (1), преподавател (1).

През юни 1961 г. началникът на Генералния щаб на БНА генерал-лейтенант Иван Врачев изготвя друг доклад (вероятно отново до министъра на народната отбрана), който конкретно засяга реорганизирането на Военна академия „Г. С. Раковски“.⁴¹ В доклада се засягат два основни въпроса: единият е свързан с реструктурирането на Академията от пет на три факултета, като изтъкнатите съображения са като посочените в доклада на началника на Академията от 1960 г. Предлага се Военна академия „Г. С. Раковски“ да се реорганизира

от 5 факултета (общовойскови, политически, артилерийски, автобронетанков и въздушен) и 4 общоакадемични катедри (общообразователна, езици, общотехническа и радиоелектроника) в 3 факултета (команден, политически и инженерен) и 2 общоакадемични катедри (общообразователна и езици). Вторият въпрос засяга броя на слушателите, като се предлага той да бъде намален. Като мотив се посочва проведената през 1960 – 1961 г. реорганизация на Българската народна армия, която води до съкращаването на 13 полка и отделни батальони (дивизиони).

През април 1962 г. началникът на Генералния щаб генерал-майор Семерджиев изготвя доклад до министъра на народната отбрана относно изменения в организацията на висшите учебни заведения и подготовката на офицерски кадри. Този доклад засяга основно реорганизацията в дейността на военните училища.⁴²

През 1961 г. от Президиума на Министерството на народната отбрана е взето решение за съкращаването на инженерния факултет в Академията през 1962 г. и по този начин тя да остане с два факултета – оперативно-тактически и политически. За техническата подготовка на слушателите от двата факултета да се оставят минимално необходимата учебно-материална база и преподавателски състав, а излишните да се прехвърлят във военните училища.

На 30 април 1963 г. е издадена Заповед на министъра на народната отбрана генерал-полковник Добри Джуров под номер 0131 относно реорганизацията на висшите военни училища и Военна академия „Г. С. Раковски“.⁴³ По отношение на Академията е разпоредено:

1) Сроктът на обучение във висшите военни училища и Военната академия се определя, както следва:

- за командните, политическите, техническите и тиловите профили – 3 години;
- за инженерните и командно-инженерните профили – до 5 години.

2) За в бъдеще необходимите за Българската народна армия офицерски кадри да се готвят по профили, както следва:

Във Военна академия „Г. С. Раковски“:

– „общовойскови“, „артилерия и ракетни войски“, „танкови войски“, „ВВС“, „ПВО“, „тилови“, „химици“ и „военно-политически“ със срок на обучение 3 години;

– „радиолокация“, „артилерийско въоръжение“, „експлоатация и ремонт на БТТ“, „експлоатация и ремонт на АТТ“, „командно-инженерен – инженерни войски“ и „командно-инженерен – свързочни войски“ със срок на обучение 5 години.

Освен това в Академията да се приемат курсанти по профили-те „радиолокация“, „артилерийско въоръжение“, „експлоатация и ремонт на БТТ“, „експлоатация и ремонт на АТТ“, „експлоатация и ремонт на инженерни машини“ и „експлоатация и ремонт на свързочна техника“ със срок на обучение до 5 години.

На завършилите инженерните профили курсанти във Военна академия „Г. С. Раковски“ със срок на обучение до 5 години се присвоява званието „лейтенант“ и им се признава средно военно образование, а съгласно Указ № 350 от 1959 г. на Президиума на Народното събрание – висше образование по специалността, както следва:

– за профил „радиолокация“ – „инженер по радиоелектронна техника“;

– за профил „артилерийско въоръжение“ – „инженер по технология на машиностроенето“;

– за профил „експлоатация на БТТ и АТТ“ – „инженер по двигатели с вътрешно горене“;

– за профил „експлоатация и ремонт на инженерните машини“ – „инженер по подемно-транспортни, строителни и минни машини“;

– за профил „експлоатация и ремонт на свързочната техника“ – „инженер по радио, телефонна и телеграфна техника“.

През втория период от развитието на военнообразователната система (1955 – 1960) тя се окрупнява посредством поэтапно обединяване на военните училища и академиите, като отново се увеличава срокът на обучение.

Структурата на Военна академия „Г. С. Раковски“ остава непроменена, с два факултета – оперативно-тактически и политически. Промените в катедрите на нашия предшественик – факултет „Опера-

тивно-тактически“, са описани ясно и подробно в юбилейното издание „65 години факултет „Командно-щабен“.⁴⁴

През 1955 г. във Военна академия „Г. С. Раковски“ се влива Военно-политическата академия, а през 1958 г. се присъединява и Военнотехническата академия. По време на целия втори период (1955 – 1960) на следвоенното развитие на военнообразователната система продължават епизодичните промени, свързани с необходимостта от различни специалисти във въоръжените сили. Именно от тях произтичат и следващите, важни за структурата и факултетите решения. Започва ерата на ядреното оръжие и това се отразява в промените на част от катедрите на факултет „Оперативно-тактически“ и в същността и съдържанието на провежданите учения.

През май 1961 г. началникът на Генералния щаб на Българската народна армия изготвя доклад до министъра на народната отбрана относно организационната структура, състава и задачите на ВУЗ от сухопътните войски.⁴⁵ Докладът като цяло съдържа основно информация, отнасяща се до реорганизиране на военните училища. По отношение на експертизата на Военната академия се предлага да създаде катедра „Оръжия за масово поразяване“ в състав: началник на катедрата, старши преподавател и преподавател.

От 1965 г. катедра „Оръжия за масово поразяване“ подготвя химици с инженерно-технически профил (5-годишен курс). Катедрата се преименува в „Защита от ОМП“ (оръжия за масово поразяване) и се реструктурира в две звена: оперативно-тактическо и инженерно-техническо. Към катедрата са назначени нови преподаватели. Специфичните дисциплини – технология на пластмасите, процеси и апарати в химическата промишленост, технология на каучука, се четат от хонорувани преподаватели от Висшия химико-технологичен институт в София.

Учебната дейност във факултет „Оперативно-тактически“ е на стабилни основи. Съгласно доклад на началника на Военна академия „Г. С. Раковски“ по изпълнение „на задачите, поставени с МЗ и разпореждания през 1974 г.“, се твърди, че те са „планирани и проведени в основни линии правилно и резултатно“. Отчетено е, че през годината се провеждат научноизследователско учение и научна кон-

ференция с командно-преподавателския състав. Оперативно-тактическите катедри са работили по 12 теми по план на МНО и Академията, от които в 7 теми са участвали като изпълнители, а в 5 – като съизпълнители.⁴⁶

В доклад на началника на Военната академия по изпълнение на задачите, поставени с министерска заповед и разпореждания през учебната 1974/1975 година, се посочва, че през годината е проведено успешно изследователско командно-щабно учение на тема: „Дейност на командирите и щабовете след масиран въздушно-ядрен удар на противника“. Средният успех в Академията е „много добър“ 5,04, а от държавните изпити – „много добър“ 5,29. Проведена е юбилейна научна сесия, посветена на 30-годишнината от създаването на Военна академия „Г. С. Раковски“.

През 1975 г. катедрените колективи на факултет „Оперативно-тактически“ работят по 19 теми, като „Форсиране на водна преграда от съединенията и частите“, „Подготовка на войските за стрелба по вертолетите на противника“ и др.⁴⁷ Според доклад на заместник-министъра на народната отбрана генерал-полковник Мирчо Асенов са преработени учебните планове и тематичните програми на Военна академия „Г. С. Раковски“ след комплексна проверка на 17 юни 1976 г. Повторенията в обучението се отстраняват от началото на учебната 1976/1977 година, като се правят корекции в дотогавашните тематични програми. Предлага се преработването да стане по модела на съветските военни академии, като промените да влязат от учебната 1977/1978 година. Сроковете за обучение на слушателите остават непроменени.⁴⁸

От 1 септември 1976 г. се подготвят слушатели само по специалността „Командно-щабен тил“ за нуждите на Министерството на народната отбрана. От 1 ноември 1976 г. е открит висш академичен курс за офицери от продоволственото, вещевото осигуряване и осигуряването с гориво-смазочни материали (ГСМ). Неговата продължителност на обучение е 8 месеца за всяка служба веднъж на 3 години по 15 офицери ежегодно. През учебната 1976/1977 година е предложено курсът да бъде за офицерите от службата по осигуряване с гориво-смазочни материали.

За съжаление, достоверните исторически източници и оригиналните писмени документи, до които имаме достъп, не предоставят данни за годините между 1977 – 1985 г.

Третият период (1986 – 1991) от развитието на военно-образователната система се характеризира с промените в армиите на страните членки от Варшавския договор, отговарящи на постановките на Единната отбранителна доктрина на Варшавския договор, паритета в ядрените потенциали на двата противопоставящи се военно-политически блока и премахването на тактическото и оперативно-тактическото ядрено оръжие. Този период е отразен прецизно в юбилейното издание „65 години факултет „Командно-щабен“.

Втора глава
НАШЕТО ВРЕМЕ

*Времето е в нас и ние сме в него.
Ако е за Българско, то времето е в нас,
а ние сме във времето; то нас обръща
и ние него обръщаме.*

Васил Левски
(1837 – 1873)

РЪКОВОДСТВО И АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ НА ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“ (2015 – 2020)

ДЕКАНИ

полковник доц. д-р Димитър Стефанов Ташков
(2013 – 2017)

полковник доц. д-р Димитър Петров Караджинев
(2017 –)

ЗАМЕСТНИК-ДЕКАНИ

полковник доц. д-р Румен Димитров Пенчев
(2015 – 2016)

полковник доц. д-р Димитър Петров Караджинев
(2016 – 2017)

полковник доц. д-р Емил Маринов Енев
(2017 –)

КАТЕДРИ

„СУХОПЪТНИ ВОЙСКИ“

полковник доц. д-р Емил Маринов Енев
началник на катедрата
(2015 – 2017)

полковник доц. д-р Атанас Ставрев Атанасов
началник на катедрата
(2017 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

полковник доц. д-р Атанас Ставрев Атанасов
полковник доц. д-р Димитър Стефанов Ташков
полковник доц. д-р Емил Маринов Енев
полковник доц. д-р Росен Георгиев Геров
полковник доц. д-р Калин Веселинов Градев
подполковник доц. д-р Петър Господинов Маринов
майор д-р Йордан Методиев Петков
майор Мартин Николов Христов
майор Радослав Будинов Чалъков
майор Ивайло Иванов Хинов

„ВОЕННОВЪЗДУШНИ СИЛИ И ПРОТИВОВЪЗДУШНА ОТБРАНА“

полковник проф. д.н. Димитър Илиев Недялков
началник на катедрата
(2015 – 2017)
полковник доц. д-р Петър Симеонов Христов
началник на катедрата
(2017 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

полковник доц. д-р Петър Симеонов Христов
полковник от запаса проф. д.н. Димитър Илиев Недялков
полковник доц. д-р Димитър Петров Караджинев
полковник доц. д-р Росен Дончев Димитров
подполковник доц. д-р Светослав Димов Славов
полковник от запаса доц. д-р Иван Истатков Русимов
доцент д-р Любосвет Стойчев Стоев
подполковник д-р Петраша Тошкова Кокудева
майор д-р Маргарита Володиева Куманова
майор Андон Павлов Андонов
майор Кръстьо Сотиров Парасков
полковник от запаса проф. д-р Иван Методиев Симеонов

„ВОЕННОМОРСКИ СИЛИ“

капитан I ранг доц. д-р Красимир Костадинов

началник на катедрата
(2019 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

капитан I ранг доц. д-р Красимир Петров Костадинов

капитан II ранг д-р Тодор Димитров Димитров

капитан II ранг д-р Тодор Спасов Калинов

полковник от запаса доц. д.н. Георги Благов Торнев

подполковник Цветан Георгиев Георгиев

контраадмирал от запаса Георги Ангелов Георгиев

вицеадмирал от запаса Румен Георгиев Николов

вицеадмирал от запаса Димитър Минев Денев

„КОМУНИКАЦИОННИ И ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ“

полковник проф. д-р Камен Станев Калчев

началник на катедрата
(2015 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

полковник проф. д-р Камен Станев Калчев

полковник доцент Красимир Пейчев Димитров

полковник доцент Иван Николов Чакъръв

полковник доцент Иван Христозов

полковник от запаса проф. д-р Павел Василев Демиров

доцент д-р Веселина Александрова Гагъмова

майор главен асистент д-р Искра Байчева

майор главен асистент д-р Божидар Христозов

полковник от запаса главен асистент Добромир Тотев Тотев

главен асистент Чавдар Георгиев Костадинов

„ЛОГИСТИКА“

полковник доц. д-р Мирослав Стефанов Димитров

началник на катедрата
(2015 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

полковник доц. д-р Мирослав Стефанов Димитров
полковник доц. д-р Любен Николов Димитров
полковник доц. д-р Севдалин Иванов Спасов
полковник доц. д-р Румен Върбанов Христов
подполковник доц. д-р Владимир Николов Иринков
подполковник д-р Ивайло Илиев Ралев
подполковник д-р Георги Маринчев Маринов
майор д-р Георги Иванов Джурков
майор д-р Димитър Гошев Кирилов
полковник от запаса доц. д-р Румен Димитров Пенчев
доцент д-р Стефан Николаев Узунов
бригаден генерал от запаса д-р Живко Михайлов Михайлов
полковник от запаса д-р Димитър Велчев Велчев

„МЕНИДЖМЪНТ НА ИЗВЪНРЕДНИТЕ СИТУАЦИИ“

полковник доц. д-р Христо Илиев Филипов

началник на катедрата
(2015 – 2017)

полковник доц. д-р Димитър Ганчев Недевски

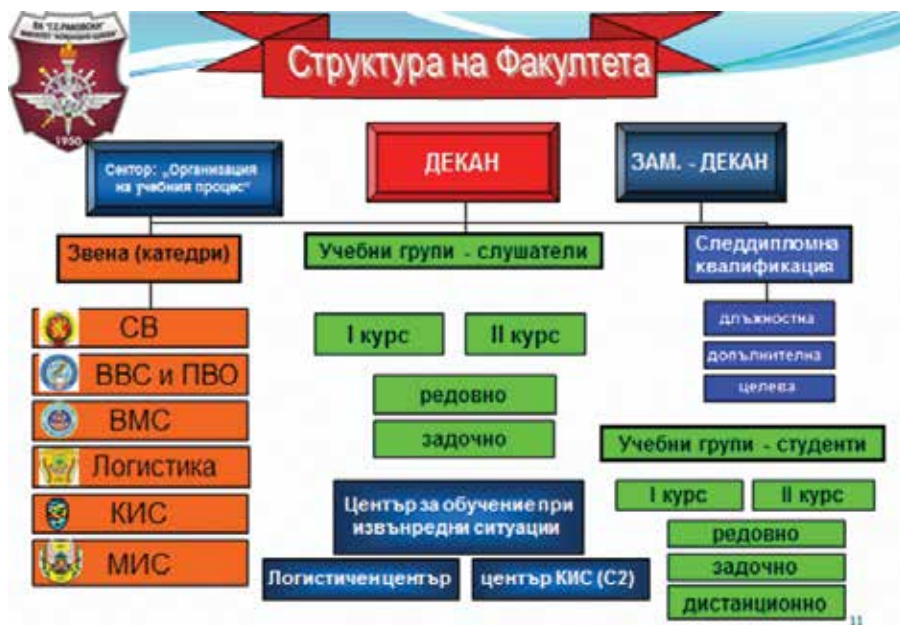
началник на катедрата
(2017 –)

АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

полковник доц. д-р Димитър Ганчев Недевски
полковник доц. д-р Георги Петров Георгиев
полковник доц. д-р Светослав Любомиров Велев
подполковник главен асистент д-р Иван Симеонов Марков
подполковник главен асистент д-р Данаил Тодоров Петев

полковник от запаса доц. д-р Христо Илиев Филипов
 полковник от запаса доц. д-р Любомир Павлов Витанов
 полковник от запаса доц. д-р Мирослав Вергилов Димитров
 полковник от запаса доц. д-р Дончо Добрев Дойчев
 главен асистент д-р Даниела Трифонова Балева
 главен асистент Даниела Величкова Дуганова

Структура на факултет „Командно-щабен“ към 1 юли 2020 г.

КАК СЕ ПРОМЕНИ СРЕДАТА И КАК ТЯ ПРОМЕНИ НАС

Развитието на военното дело представлява адаптиране на военните теории към фундаменталните промени в социалната, политическата и военната сфера. В отговор на политическите и стратегическите условия, които водят до специфични проблеми на оперативно и тактическо ниво, развитието може да се реализира по три основни направления на иновации – технологично, доктринално или организационно.

Развитието на военното дело налага създаването на комплексна комбинация от тактически, организационни, доктринални и технологични иновации с оглед прилагането на нов концептуален подход към воденето на военните действия или към създаването на негови специализирани подвидове. Това са причините във факултет „Командно-щабен“ да се пристъпи към по-задълбочено анализиране на проблемите на сигурността във всички области на знанието и науката. Именно по този начин във факултета продължава изпълнение-

Заместник-началникът на отбраната вицеадмирал Емил Ефтимов на конференция на ФКЦ „Съвременни аспекти на сигурността – проблеми, подходи, решения“, 2018 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

то на задачата за подготовката на управленски и ръководни кадри за управленския ешелон на оперативно ниво посредством прилагането на всеобхватния подход. Такъв е подходът и в обучението на експерти в областта на националната сигурност и военното дело.

В област „Военно дело“ факултетът успява да съхрани и развие своите способности. Специалност „Организация и управление на формирования на оперативно ниво“ функционира пълноценно и в шестте си специализации – „Сухопътни войски“, „ВВС и ПВО“, „ВМС“, „Логистика“, „Комуникационни и информационни системи“, „Административни процеси и дейности“. През 2016 и 2018 г. по заявка на потребителите на кадри са разработени, приети и утвърдени два анекса към учебните планове в професионално направление „Военно дело“, редовна и задочна форма на обучение, с което е усъвършенстван моделът на обучение и са актуализирани квалификационната характеристика и учебното съдържание.

През 2016 г. са разработени, приети и утвърдени анекси към учебните планове в професионално направление „Военно дело“,

**Провеждане на кандидатслушателски изпит
в зала „Полковник Борис Дрангов“, 2019 г.**

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

редовна и задочна форма на обучение, с което е усъвършенстван моделът на обучение. При това са отчетени някои от недостатъците на старите планове. В предложения вариант при запазване на кредитния еквивалент е намалено времето за провеждане на войскови стаж от 6 на 3 седмици, както и времето на неговото провеждане от септември – октомври през май. Освен това стажът ще се провежда на дублиращи длъжности, а не както досега – на вакантни, с което значително ще се повиши както неговото качество, така и пряката полза за стажуващите офицери.

В коригираните планове се планира повече време за разработването на дипломните работи, като то е предвидено за началото на август. Поради тази причина аудиторните занятия завършват в края на юли.

Третата важна промяна е, че разпределението на випускниците редовна форма се осъществява след защита на дипломните работи, а оценките от тях ще се отчитат в методиката за класирането. На практика се изключва възможността от подценяване на разработването и защитата на дипломните работи от обучаемите.

Продължава успешното провеждане на изнесеното обучение на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ в Русенския университет „Ангел Кънчев“ по специалността „Защита на населението и критичната инфраструктура“ и по специализацията „Екологична сигурност“ от специалност „Управление при извънредни ситуации и защита на населението“.

През 2016 г. от катедра „Логистика“ е разработена и приета нова магистърска програма за обучение на чуждестранни и български студенти по „Международна логистика и транспорт“.

Поради редица промени в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и правилника за неговото прилагане, както и в правилата за реда за пенсиониране на военнослужещите, до 2015 г. е отчетено масово напускане на офицерски състав от редовете на Българската армия. В поредица документи⁴⁹ ръководството на Министерството на отбраната предприема мерки за смекчаване на негативния ефект на некомплектите, които застрашават боеспособността на армията.

От 2017 г. е променена и допълнена политиката за приема на слушатели за обучение в специалност „Организация и управление на формирования на оперативно ниво“ на Министерството на отбраната. Към познатите редовна и задочна форма на обучение е прибавено и обучението на слушатели с вече придобита образователно-квалификационна степен (ОКС) „магистър“ в научна област „Национална сигурност“, приемани на основание параграф 99 и параграф 100 от Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. По този начин те придобиват ОКС „магистър“ в научната област „Военно дело“ в рамките на една учебна година, каквато е продължителността на редовната форма на обучение. Това допринася за удовлетворяване на увеличаващата се необходимост от обучени и квалифицирани кадри за потребителите от Българската армия – командванията на оперативно ниво и щабовете на тактическо ниво.

До 2019 г. във факултета се обучават слушатели и студенти в задочна и редовна форма на обучение. Като резултат успешно завършилите офицери с квалификация и компетентности за оперативните нива удовлетворяват потребностите на Българската армия от квалифициран команден състав. Високата аудиторна заетост на академичния състав по отношение на новите специалности от направление „Национална сигурност“, съчетана с повишените изисквания на Министерството на отбраната към ново равнище на качеството на подготовката на офицерския състав, довежда до решение на ръководството на Министерството на отбраната от 2020 г. обучението на слушателите във факултет „Командно-щабен“ да се извършва само в редовна форма.

Стремежът да се доближи образованието до практиката изисква провокиране у обучаемите на самостоятелно мислене, т.е. да се замени традиционният образователен подход на преподаване и възпроизвеждане на готово знание с подход, чиято основна цел е да развива умения за самостоятелно конструиране на ново знание, необходимо за разрешаването на конкретни проблеми. Това се постига посредством промяна на учебните планове и програми и осъвременяване на методиката на преподаване. Този стремеж води до усъ-

вършенстване на учебните планове и до промяна в съотношението на лекционните занятия спрямо активните форми на обучение, които поставят слушателите и студентите в конкретна среда. Тя е формирана по начин, изискващ прилагането на теоретични постановки, насочени за решаването или недопускането на определени проблеми на сигурността. По този начин се увеличава интензивността на обучението и се повишава неговата ефективност. В резултат на това обучаемите по-лесно констатират и отстраняват пропуските в своето обучение. Крайният и търсен резултат е трансформиране на обучението във факултета от реактивно в проактивно.

Основните направления, в които академичният състав търси проактивност, са интензифициране на интелектуалните възможности на слушателите и активиране на тяхното творчество, насочени към екипното обучение. Променено е съотношението на лекционните форми на обучение спрямо активните форми в полза на активните. С анекс към учебния план за обучение в образователно-квалификационната степен „магистър“ по специалността „Организация и управление на формирования на оперативно ниво“ през 2019 г. са направени съществени промени, пренасочващи усилието към придобиване на повече знания и умения посредством увеличаване на съвместната дейност на обучаеми и преподаватели. Тези промени целят, въпреки удълженото на 14 месеца обучение, увеличаване на провежданите щабни тренировки на тактическо и оперативно ниво, на тактическите учения, оптимизиране на срока за провеждане на стажа на слушателите. Посредством възлагането на курсови работи, дейности по проекти и реферати се постига по-голяма натовареност на обучаемите при самоподготовката и времето за самостоятелна работа. Проведени са и първите съвместни учения със слушатели и студенти. По този начин обучаемите от факултет „Командно-щабен“ придобиват умения за бъдеща съвместна работа в командванията и цивилните структури от областта на националната сигурност.

Прилагането на съвременните постижения на науката и техниката в учебния процес в значителна степен допринася за неговото трансформиране. През изминалите години са усвоени и внедрени поредица системи за компютърно моделиране, симулации и плани-

ране на операциите в учебния процес за различните специалности и специализации. До септември 2015 г. в обучението на слушателите се използват системата за моделиране и симулации Joint Conflict and Tactical Simulation (JCATS) и системите за планиране на логистично-то осигуряване LOGFAS и LOGREP.

От 2015 до 2020 г. факултет „Командно-щабен“ придобива способности за използване и прилагане в учебния процес на нови софтуерни продукти, които започват да се внедряват в системата на образованието. Те са единствени по рода си във военнообразователната система на въоръжените сили на страната. В посочения период са усвоени и се използват в учебния процес следните системи:

- *Система за командване и управление на Военновъздушните сили и ПВО Integrated Command and Control*, придобита през 2020 г. По своята същност това е софтуер, който позволява планирането на въздушни операции и автоматизираното поставяне на задачи на подчинените и участващите в операцията. Системата предоставя възможност за участие в компютърно подпомагани учения на НАТО, както и за подготовката и проиграването на различни сценарии с основната цел обучаемите да придобият практически умения за ползване на софтуера за планиране на въздушни операции.

- *Системи JTS и FAST*, придобити през 2019 г. Планирането и управлението на огневата поддръжка е процес на избор на цели и на съответния отговор на тях, като се вземат предвид оперативните и правните ограничения. Те се разглеждат от перспективата на функциите Таргетинг 1 и Weaponering 2 и се акцентира на интеграцията на процеса като подпроцес на планирането с фокус върху процесите на планирането и управлението на огневата поддръжка (изработването на плана), синхронизацията и поставянето на задачи.

Планирането и управлението на огневата поддръжка включват идентифицирането на система, структура, лице, група или обект, избирайки подходящ критичен елемент или уязвима точка, срещу която е приложена възможно най-малка военна сила, така че да се постигне желаната политическа и/или военна цел. Необходимостта от притежаването на способности за планиране на необходимите

ефекти за постигане на определените цели се подпомага посредством автоматизирани системи за специализиран таргетинг софтуер (Joint Targeting Software – JTS) и функционален софтуер за динамичен таргетинг и критични спрямо времето цели (Functional Area Service for Dynamic and Time-Sensitive Targeting – FAST). Те са основни инструменти за постигането на съвместните ефекти, включващи информационните операции, психологическите операции, използването на правото за военни цели, електронната война и разузнавателната поддръжка за таргетинга (РПТ).

Първите стъпки за използването на програмните продукти JTS и FAST са свързани с бъдещото обучение на екип за придобиването на способности, квалификация и сертификати за работа, поддържане и провеждане на обучение. Крайната цел е Военната академия да притежава способности за провеждане на обучение за всеки от програмните продукти JTS и FAST. Обучението ще се състои в два варианта:

- за офицери при придобиването им на образователно-квалификационната степен „магистър“ по дисциплината „Планиране на цели в операциите“;

- за офицери в програми за следдипломна квалификация (включване към учебната програма на курса „Целеобразуване и целеразпределение в операциите – targeting процес“), както и разкриване на нови специализирани курсове, конкретно насочени към използването на програмните продукти.

От 2014 г. Република България разполага със системата за оперативно планиране и анализ TOPFAS (Tools for Operational Planning and Functional Area Services) с цел постигането на пълни оперативни способности, част от които са насочени към придобиването на опит, средства и системи за подпомагане на процеса за планиране на операции на оперативно ниво. През 2014, 2016 и 2017 г. от представители на Агенцията на НАТО по КИС (NATO Communications and Information Agency) е проведено обучение във Военна академия „Георги Стойков Раковски“ на представители от Съвместното командване на силите (СКС), Сухопътните войски и Военновъздушните сили за усвояване на системата по част от модулите, както и в Училището на НАТО по комуникационни и информационни системи (КИС) в италианския град Латина.

В продължение на усилията на Министерството на отбраната за усъвършенстване на подготовката по използването на системата от оперативното ниво на командване и управление във Военната академия е създаден екип от преподаватели и технически персонал за обучение на щабен състав от българските щабове на оперативно ниво. Основна негова част са преподаватели от катедрите „Сухопътни войски“, „ВВС и ПВО“ и „Военноморски сили“ на факултет „Командно-щабен“. За обучение са определени майор Мартин Христов от катедра „Сухопътни войски“, майор Андон Андонов и майор Кръстьо Парасков от катедра „ВВС и ПВО“ и старши сержант Ангелина Миховска – старши специалист в сектор „Организация на учебния процес“ на факултета. Първите стъпки в тази посока са свързани с обучението на екипа за придобиване на способности, квалификация и сертификати за работа, поддържане и провеждане на обучение съгласно изискванията на Училището на НАТО по КИС в Лисабон. През 2019 г. и в началото на 2020 г. част от екипа премина първоначалното обучение за запознаване и работа с инструментите на системата TOPFAS.

Двустранното сътрудничество между катедра „Логистика“ към факултет „Командно-щабен“ и Военните училища по логистика във френския град Бурж продължава с провеждането през 2019 г. в Регионалния логистичен център на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ на курса Coalition Reception, Staging and Onward Movement от логистичната система на НАТО – LOGFAS.

Преподаватели от катедра „Логистика“ във Военните училища по логистика във френския град Бурж, 2016 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

НОВИ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ

Отдавна съществува идеята за застрашаващ фактор, който съчетава конвенционални сили, управлявани по традиционните армейски правила и норми в многонационална среда, с неконвенционални сили, водещи операции и действия във всички сфери на човешката дейност. В исторически план подобен род заплахи, създадени от противостоящи сили с такива характеристики, винаги са търсели въздействие върху слабите страни на своите опоненти и са извличали максимална полза от използването на наличните им средства при постигане на стратегическите си цели. С течение на времето подобно благоразумно прилагане на нетрадиционни форми на оперативното изкуство постига разнородно вариращи резултати, зависещи от самите противодействащи сили, тяхната организация и координацията на конвенционалните и неконвенционалните начини и средства, с които те разполагат и прилагат. Това рефлектира върху възможностите за смяна на парадигмите и концепциите в съответствие с характеристиките на заплахата и организацията като система и военното мислене.

Основният проблем за решаване пред академичния състав на факултет „Командно-щабен“ произлиза от многоликостта на заплахите за националната сигурност и от маските, зад които те се прикриват. Същественото е да се определи нивото на подготвеност за разпознаване, дефиниране и неутрализиране на заплахата. Първата задача – определянето, е свързана с повишаването на знанията и способностите за събиране на данни, способностите за анализирането и превръщането им в информация. Същевременно е наложително изпълняването и на обратната задача – да не се позволи на противостоящите сили да реализират описаните процеси.

Това налага разкриването на специализацията „Разузнаване, специални операции и електронна война“, нова за специалността „Организация и управление на формирования на оперативно ниво“. Заявители на тази специализация са служба „Военна информация“

и създаденото през октомври 2019 г. Съвместно командване по специалните операции. Със задачата за разработване на учебно-плановата документация е натоварен колектив от факултет „Командно-щабен“. Основен отговорник за разработване на документацията и координатор на програмата е полковник доц. д-р Росен Георгиев Геров. Привлечени са и преподаватели от всички катедри на факултета. Обучението по новата специализация започва от септември 2020 г.

НОВИ СПЕЦИАЛНОСТИ

Освен в направление „Военно дело“, факултет „Командно-щабен“ подготвя и кадри в професионално направление „Национална сигурност“. Тук от изключително значение е връзката на образованието с бизнеса и потребителите на кадри, както и с други висши учебни заведения в страната и чужбина. Стремехът към развитие на сътрудничество както по отношение на адекватността на учебните програми и качеството на обучение, така и по отношение на реализирането на кадрите и прилагането на резултатите от научноизследователската дейност е забележителен.

Началникът на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ генерал-майор д-р Груди Ангелов с магистри от Випуск 2018 – област „Национална сигурност“, в деня на дипломирането им

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

В периода 2015 – 2020 г. се случиха събития, които не можеха да бъдат отминати от академичния състав на факултета: анексирането на Крим, обявяването на автономия в областите на Източна Украйна, критичните криминални събития със съмнения за организирана престъпност, създаването на държава на етнически принцип от ИДИЛ, събитията в Ирак и Сирия с участие на тази групировка и начинът на набиране на бойци за нея. Разрастването до невиджани размери на международния тероризъм и религиозно мотивирания екстремизъм, осъществените над 70 терористични атаки извън Сирия и Ирак, от които 32 на територията на страни – членки на Европейския съюз, в името на т.нар. „Ислямска държава“, поставиха на преден план проблемите на радикализацията на определени групи. Те наложиха незабавни държавнически мерки. В брой 103 от 27 декември 2016 г. на „Държавен вестник“ е публикуван Указ № 432 на президента на Република България, в който на основание чл. 98, т. 4 от Конституцията в „Държавен вестник“ е обнародван Законът за противодействие на тероризма, приет от XLIII Народно събрание на 15 декември 2016 г. В него ясно и точно са определени правата, задълженията и отговорностите на въоръжените сили на страната да участват в противодействието на тероризма и в преодоляването на последиците от него в съответствие с плановете за противодействие на тероризма и този закон. Също така са описани и общите положения за противодействие на тероризма като всеобхватна, общонационална дейност с единно ръководство, планиране, финансово и ресурсно осигуряване и децентрализирано изпълнение, при постоянна и ефективна координация между държавните и местните органи и структури с цел защита на правата на гражданите, юридическите лица, държавата и обществото от тероризъм; превенция чрез установяване и отстраняване на причините и условията, способстващи извършването на тероризъм; разработване на механизми и индикатори за идентифициране, наблюдение и оценка на рисковете и предотвратяване на вредните последици от тероризъм.

Реакцията на академичния състав на факултет „Командно-щабен“ е незабавна и от учебната 2017/2018 година започва обучение по специалността **„Противодействие на радикализацията**

и тероризма“. То се провежда за предоставянето на допълнителна, широкопрофилна и интердисциплинарна подготовка на бакалаври и магистри по специалности извън областта на висшето образование „Сигурност и отбрана“. Програмата за обучение е асемблирана около съвременните схващания за същността на тероризма, принципите и направленията за противодействие и причинно-следствените връзки между тях, системата от органи и организации за национална и международна сигурност, отбраната на страната, стратегиите за сигурност и отбрана, изграждането и развитието на въоръжените сили и мениджмънта на ресурсите за противодействие на тероризма, направленията и подходите за превенция и реакция на радикализацията.

Наред със заплахата за националната сигурност вследствие на радикализацията и тероризма, през периода 2015 – 2020 г. значително се ускоряват и процесите на използване на киберсредата за реализиране на дейности в това направление. На 13 ноември 2018 г. в бр. 94 на „Държавен вестник“ е обнародван Законът за киберсигурност – първият подробен акт в българското законодателство в областта на киберсигурността. Той е приет с цел да въведе изискванията на Директива 2016/1148 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 г. относно мерки за високо общо ниво на сигурност на мрежовите и информационните системи в целия Европейски съюз.

Законът за киберсигурност налага задължения на основните субекти, свързани с всички области на националната сигурност, част от които са:

- да осигуряват и отговарят за мрежовата и информационната си сигурност (МИС);

- да уведомяват съответния секторен екип за реагиране при инциденти с компютърната сигурност за тези, въздействащи върху непрекъснатостта на предоставяните от тях услуги по електронен път;

- да предприемат подходящи и пропорционални технически и организационни мерки за осигуряване ниво на МИС, съответстващо на съществуващия риск, и за предотвратяване и намаляване до минимум на въздействието на инцидентите, засягащи МИС, с цел осигуряване на националната сигурност.

гуряване на непрекъснатост на дейността.

Съвременните насоки и тенденции на развитие на киберрисковете и киберзаплахите довеждат до напълно логична реакция на академичния състав от факултет „Командно-щабен“. От 2018 г. катедра „Комуникационни и информационни системи“, съвместно с Техническият университет в София, провежда обучение по бакалавърска и магистърска програма **„Киберсигурност“** заради обективно нарастващите изисквания за формирането на експертиза, позволяваща адекватен отговор на съвременните заплахи и ефективното им неутрализиране.

Обучението по „Киберсигурност“ за придобиване на образователно-квалификационната степен „магистър“ в професионално направление „Национална сигурност“ в област на висшето образование „Сигурност и отбрана“ се провежда за придобиване на специализирани знания и умения за решаването на проблеми на изследването, нововъведенията и приложението на комуникационните и информационните системи и технологии, развиването на способности и усъвършенстването на навици и умения в отговор на повишените изисквания към киберсигурността и адекватните реакции на заплахите в киберпространството, включващи формулиране на заплахи, оценка на риска, определяне на средства за киберзащита и организация на мероприятията по защита на информацията и личните данни в КИС в единна система, работа с техника и технологии за предоставяне на услуги от специалисти с висше образование (бакалаври и магистри).

Тенденциите за засилване на климатичните промени като форма на заплахата за сигурността на индивида, обществото и държавата налагат предприемането на административни мерки от законодателната и изпълнителната власт. В бр. 102 от 19 декември 2006 г. на „Държавен вестник“ е обнародван Законът за защита при бедствия, който впоследствие претърпява редица изменения и допълнения.⁵⁰ За да отговори на неговите изисквания и в интерес на системата за национална сигурност, през 2020 г. в катедра „Мениджмънт на извънредните ситуации“ е разкрита новата магистърска специалност – **„Индустриална, енергийна и екологична сигурност“**. Тя предоставя специфични знания и компетенции в областта на ме-

ниджмънта, сигурността и дипломацията в индустрията и енергетиката. Дава необходимите знания за екологията, влиянието на климатичните промени върху сигурността и системите за управление на околната среда. Специалността подготвя приложни специалисти и административен персонал за изпълнение на дейности по анализ на рисковете и заплахите за индустриалния и енергийния сектор, произтичащи от промените в климата.

През 2020 г. стартира и магистърската специалност **„Национална сигурност – превенция и защита на инженерната инфраструктура“** съвместно с Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“. Обучението по специалността се провежда с цел предоставяне на допълнителна широкопрофилна и интердисциплинарна подготовка на специалисти с висше образование (бакалавър или магистър) по специалности извън областта на висшето образование „Сигурност и отбрана“.

Обучението осигурява необходимия ценз и квалификация за заемането на длъжности, които изискват образователно-квалификационната степен „магистър“ и специалност от професионално направление „Национална сигурност“. Придобитите знания и умения дават възможност след завършване на обучението да бъдат заемани ръководни и експертни длъжности в държавни, частни, правителствени и неправителствени организации, имащи отношение към осигуряването на устойчиво функциониране на миннодобивната и преработвателната индустрия, управлението и възстановяването на околната среда.

Обучението по специалността **„Международна търговия с оръжие“** е породено от засилващите се тенденции за нерегламентирана търговия и трафик на продукти с двойно предназначение. Насочено е към придобиването на търговско-мениджърски качества и практически умения, необходими на всеки ръководител или служител на организация, занимаваща се с внос, износ, трансфер и брокерска дейност на изделия и технологии от отбранителната индустрия. Главната цел на обучението е да предостави широкопрофилна подготовка, базирана на военнотехнически, икономически, общотърговски, правни и управленски дисциплини, както и на знания и умения в

специфичната област на търговията с оръжие и бойна техника.

Образователната цел на специалността „Международна търговия с оръжие“ при обучението в магистърска степен ще се реализира посредством системата от взаимносвързани и взаимнодопълващи се дисциплини (включително в областта на сигурността и отбраната, икономиката, политиката и дипломацията), чрез които да се изградят необходимите за студентите знания в областта на международната търговия и международните отношения. Придобитите по този начин комплексни знания ще се превърнат в солидна основа на висококвалифицирани умения при разработването на стратегии и управленски решения в областта на външнотърговските отношения на стопанските субекти в търговията с отбранителни продукти.

АКРЕДИТАЦИИ

В резултат на положените административни и академични усилия за покриване изискванията на Закона за висшето образование, на 9 май 2019 г. факултет „Командно-щабен“ получава акредитация в професионално направление 9.2. „Военно дело“, област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, специалност „Организация и управление на оперативно ниво“ от Атестационния съвет на Националната агенция по оценяване и акредитация (НАОА). Акредитацията е въз основа на получена обща оценка 9,31, срок на валидност 6 години (до 9 май 2025 г.) и капацитет на специалността 310 обучаеми в редовна и задочна форма на обучение. До 2019 г. обучението по специалността „Организация и управление на оперативно ниво“ се извършва в 7 специализации:

- „Сухопътни войски“;
- „Военновъздушни сили“;
- „Военноморски сили“;
- „Логистика“;
- „Комуникационни и информационни системи“;
- „Административни процеси и дейности“;
- „Информация за сигурността и отбраната“.

От септември 2020 г. обучението по специалността „Организация и управление на оперативно ниво“ се извършва в 8 специализации – към предходните седем е прибавена специализацията **„Разузнаване, специални операции и радиоелектронна война“**.

По отношение на професионално направление 9.2. „Национална сигурност“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“ акредитацията му от Постоянната комисия по социални и правни науки, сигурност и отбрана, дадена на 14 март 2019 г., е с капацитет 740 студенти, оценка 9,02 и срок на акредитация 6 години. До 2020 г. факултетът обучава в това професионално направление по специалностите:

- „Сигурност във въздухоплаването“;

- „Сигурност и противодействие на радикализацията и тероризма“;
 - „Защита на населението и критичната инфраструктура“ (София и Русе) ;
 - „Енергийна сигурност и управление на околната среда“;
 - „Управление при извънредни ситуации и защита на населението“;
 - „Логистика на сигурността и отбраната“;
 - „Киберсигурност“.
- От 2020 г. към изброените специалности са добавени още три:
- „Индустриална, енергийна и екологична сигурност“;
 - „Международна търговия с оръжие“;
 - „Национална сигурност – превенция и защита на инженерната инфраструктура“.

Така общият брой специалности в професионално направление 9.2. „Национална сигурност“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, в които обучава факултет „Командно-щабен“, стават десет. В крайна сметка, за последните 5 години резултатът от учебната дейност е 1359 обучаеми (табл. 2).

Таблица 2

Обучени слушатели и студенти в ОКС „магистър“ (2015 – 2020)

<i>Випуск</i>	<i>Слушатели</i>	<i>Студенти</i>	<i>Общо</i>
2015 г.	103	98	201
2016 г.	156	82	238
2017 г.	181	98	279
2018 г.	112	79	191
2019 г.	166 (ИУП* 54)	106	272
2020 г.	78 (ИУП 30)	100	178
Общо	796 (ИУП 84)	563	1359

* ИУП – индивидуален учебен план. Приема се за слушателите, придобили ОКС „магистър“ в направление „Национална сигурност“ и записани за придобиване на ОКС „магистър“ в направление „Военно дело“. Този вид обучение се провежда от 2018 г. на основание параграфи 99 и 100 от Правилника за прилагане на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

НАУЧНА ДЕЙНОСТ

Неразделна част от обучението във факултет „Командно-щабен“ е развитието на военната наука и изследванията в областта на сигурността и отбраната. Даваме си ясна сметка, че качеството на образованието и на научните изследвания се определя от приноса ни към решаване на проблемите в областта на сигурността и отбраната. Основните направления, в които работи научно-преподавателският състав в периода 2015 – 2020 г., са:

- разработване на доклади, съдоклади и научни съобщения за провеждани научни конференции във Военната академия и други висши училища;
- организиране и провеждане на теоретико-приложни конференции по специализации;
- участие в международни конференции;

**Деканът
на факултет
„Командно-
щабен“
полковник доц.
д-р Димитър
Караджинов
открива научна
конференция,
2018 г.**

*Фотоархив
на Военна
академия
„Г. С. Раковски“*

- участие в работни колективи по разработване на доктринални и нормативни документи за нуждите на Министерството на отбраната и Българската армия;
- научно ръководство на дипломанти, докторанти, приемане на проекти на дисертационни трудове, провеждане на конкурси за докторанти и участия в научни журита, обсъждане на изпълнението на индивидуални учебни планове и др.;
- разработване на материали за нуждите на учебния процес – учебници, сборници, тестове, презентации и др.;
- участие в екипи и работа за реализирането на спечелени конкурси по проекти;
- разработване на докторантски трудове за присъждане на научни степени и усвояване на разкрити конкурси за заемане на академични длъжности.

Обща снимка на участници в научна конференция на факултет „Командно-щабен“, 2017 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Преподаватели от факултета участват в разработването на регламентиращи документи – доктрини, концепции, наставления и устави, учебни материали и летучки по заявка на щабовете и войските и др. Факултет „Командно-щабен“ има потенциала тази дейност да бъде разширена, още повече новосъздаденият Европейски фонд за отбрана ще съгласува, допълва и увеличава националните инвестиции в научноизследователската дейност в областта на отбраната.

РАЗКРИВАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ПРОЕКТИ

Осигуреността с финансови средства предоставя възможност на академичния състав на факултет „Командно-щабен“ да участва в научни проекти, като ползите от тази дейност са безспорни. Те допринасят за контакти с други научни институции, представители на бизнеса и организации от системата на националната сигурност. Така се постига съчетаване на знания и умения, а крайният резултат е повишаване на способностите на организациите в интерес на сигурността.

В периода 2015 – 2020 г. факултет „Командно-щабен“ участва в поредица от национални проекти:

- „Разработване и актуализиране на образователните програми в сферата на сигурността в съответствие със специфичните изисквания на пазара на труда и бизнеса“.
- „Усъвършенстване на системите за управление във Военна академия „Г. С. Раковски“.
- „Изграждане на концепция за създаване на способности за защита на „АЕЦ Козлодуй“ от въздушни заплахи“.
- „140 години от създаването на свързочни войски и техният принос за развитие на системата за управление на войските“.
- Европейски социален фонд, Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ – Министерство на образованието и науката, Проект № BG051PO001-4.3.04-0010 „Web-базирано дистанционно обучение на управленски кадри в областта на сигурността и отбраната“.
- NATO – project, National perspectives on Terrorism, NATO – Center of Excellence – Defence Against Terrorism – Ankara – Turkey (COE-DAT), съвместно с министерствата на отбраната на страните спонсори на центъра (2018 – 2019).

Освен в националната проектна дейност през периода 2017 – 2018 г. факултет „Командно-щабен“ участва и в проекта на Европейската агенция за отбрана (EDA) – SPIDER, свързан с разработването на система за разузнаване и добиване на информация при водене на тактически бойни действия в урбанизирана среда.

Факултет „Командно-щабен“ притежава способности и обучава за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по 7 докторски програми с акредитации, дадени от Постоянната комисия по социални и правни науки и национална сигурност за срок на валидност 6 години:

1. „Защита на населението и инфраструктурата на държавата при кризисни ситуации“ – професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“.

2. „Киберсигурност“ – професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“.

3. „Автоматизирани системи за обработка на информация и управление“ – професионално направление 5.3. „Комуникационна и компютърна техника“, област на висше образование „5. Технически науки“.

4. „Комуникационни мрежи и системи“ – професионално направление 5.3. „Комуникационна и компютърна техника“, област на висше образование 5. „Технически науки“.

5. „Организация и управление на въоръжените сили“ – професионално направление 9.2. „Военно дело“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“.

6. „Военноприложни аспекти на защитата на населението и инфраструктурата на държавата“ – професионално направление 9.2. „Военно дело“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, срок на валидност на акредитацията до 6 юли 2020 г.

7. „Организация и управление извън сферата на материалното производство (по отрасли) – „Логистика на сигурността и отбраната“, „Сигурност във въздухоплаването“ – професионално направление „Национална сигурност“, област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“.

Стремежът на научно-преподавателския състав от факултет „Командно-щабен“ е към повишаване степента на знание на академичните и външните кадри за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. В резултат на тези усилия 37 докторанти са защитили дисертационни трудове във факултета.

КОНФЕРЕНЦИИ И СЕСИИ

Презентирането на резултатите от активната научноизследователска дейност във факултет „Командно-щабен“ в периода 2015 – 2018 г. е свързано с организирането и провеждането на 3 научни конференции. Основната заслуга за това имат научните секции към катедрите. На базата на новооткритата през 2017 г. специалност „Сигурност и борба с радикализацията и тероризма“ е разкрита нова секция – „Сигурност“.

**Конференция
на факултет
„Командно-
щабен“, 2018 г.**

*Фотоархив
на Военна
академия
„Г. С.
Раковски“*

През 2019 г. самостоятелните конференции на факултетите са преустановени. Във Военна академия „Георги Стойков Раковски“ се провежда само една мащабна международна научна конференция.

На основание Закона за висшето образование от 2020 г. факултет „Командно-щабен“ организира научни сесии, които са неразделна част от неговия празник – 28 септември. С тях е продължена традицията за участие не само на представители на академичния състав, но и на бизнеса и организациите от системата на националната сигурност.

По инициатива на катедрите се организират и алтернативни научни форуми. В две поредни години катедра „ВВС и ПВО“, съвместно с фондация „Български Военновъздушни сили“ и с домакинството и съдействието на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, ор-

ганизира научни конференции, посветени на празника на българските Военновъздушни сили – 16 октомври: „Необходима достатъчност за осигуряване на въздушния суверенитет на България и ролята на човешкия фактор“ (октомври 2018 г.) и „Въздушният суверенитет и единно европейско въздушно пространство“ (октомври 2019 г.). Научните конференции предоставят поле за изява на преподавателите, студентите, докторантите, приятелите и съмишлениците на авиацията в България. На форума се обсъждат проблемите и предизвикателствата както пред въоръжените сили на Република България, така и пред невоенните елементи на системата на националната сигурност.

Началникът на катедра „ВВС и ПВО“ полковник доц. д-р Петър Христов открива конференцията „Необходима достатъчност за осигуряване на въздушния суверенитет на България и ролята на човешкия фактор“, 2018 г.

*Фотоархив
на Военна академия
„Г. С. Раковски“*

Академичният състав на факултет „Командно-щабен“ активно участва и в популяризирането на постигнатите научни резултати чрез публикуването на монографии, учебници, електронни книги, статии и друга научна литература. Представители на факултета ежегодно участват в научните конференции на Политехническият университет в Букурещ (Румъния), Военната академия на Сухопътните войски на Румъния „Николае Балческо-Сибиу“, Националният университет по отбраната на Полша, Националният университет по отбраната на Румъния „Карол I“, Института по противодействие на тероризма – IST в Херцлия (Израел), Центъра за противодействие на тероризма на НАТО в Анкара и др.

Конференция „Въздушният суверенитет и единно европейско въздушно пространство“, 2019 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Факултет „Командно-щабен“ присъства и на научната сцена на Азия. В работата на Международната конференция на Института за стратегически изследвания на Китайската народна република в Пекин през 2019 г. участие вземат началникът на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ генерал-майор д-р Груди Ангелов и ръководителят на специалността „Противодействие и борба с радикализацията и тероризма“ полковник доц. д-р Петър Маринов. В рамките на конференцията е проведена среща със заместник-министъра на отбраната на Ислямска република Афганистан генерал д-р Зиа Ясин.

СЪТРУДНИЧЕСТВО, ПАРТНЬОРСТВО, РЕАЛИЗАЦИЯ НА СПОСОБНОСТИ

Традициите на сътрудничество на факултет „Командно-щабен“ със сродни научно-образователни институции са силни. Продължава съвместното обучение на студенти с Русенския университет „Ангел Кънчев“. Продължава и ползотворното сътрудничество с Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“, резултат от което е създаването на съвместната бакалавърска програма „Морска логистика“. Провежда се съвместно обучение с Техническия университет в София – магистърска и бакалавърска програма „Киберсигурност“. Положено е началото и на сътрудничеството с Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“ по магистърската програма „Национална сигурност – превенция и защита на инженерната инфраструктура“.

Международната конференция на Института за стратегически изследвания на КНР в Пекин, 2019 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Военна академия „Георги Стойков Раковски“ е разпознаваема и призната от българските и чуждестранните партньори. Сключени са договори за сътрудничество, съвместна дейност, образователни

услуги и научноизследователска дейност с външни партньори (организации и ведомства в страната и чужбина, включително със страните членки на НАТО), както и по програмите „Еразъм+“, „Военен Еразъм“ и на Франкофонската университетска агенция (AUF). Основната отговорност в тези партньорства се поема от академичния състав на факултет „Командно-щабен“.

Договори за сътрудничество по „Еразъм+“ са сключени с Политехническият университет в Букурещ (Румъния), Военна академия на Сухопътните войски на Румъния „Николае Балческо-Сибиу“, Националният университет по отбраната на Полша, Университета на Коимбра (Португалия), Националният университет по отбраната на Румъния „Карол I“, Академията на въоръжените сили на Словакия „Генерал Милан Стефаник“, Техническият университет в Белфор (САЩ), Института по противодействие на тероризма (IST) в Херцлия (Израел), Центъра за противодействие на тероризма на НАТО в Анкара и Центъра по военнополицейски способности на НАТО в Бидгощ (Полша).

Участие на представители на ФКЩ в конференция на Политехническият университет в Букурещ, 2020 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Идеите и амбициите на ръководството и научно-преподавателския състав на факултет „Командно-щабен“ са както по отношение на разширяване на двустранното сътрудничество с други висши училища от държави членки на НАТО и Европейския съюз, така и към разширяване на мобилността във всичките ѝ целеви групи и форми. Активността на академичния състав е доказана, а участието му в мероприятия на чуждестранни научни институции е все по-желано.

Работна среща между представители на ФКЦ и Националния университет по отбраната на Полша, 2019 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

През 2018 г. за първи път в историята на факултет „Командно-щабен“ подполковник д-р Георги Маринов от катедра „Логистика“ преминава обучение по програмата „Фулбрайт“ за обмен на преподаватели, докторанти и студенти в областта на логистиката в най-стария частен военен колеж в САЩ Norwich University в щата Върмонт. На 7 декември в българското посолство във Вашингтон той запознава посланика на Република България в САЩ, заместник-държавния секретар по образованието и културните дейности на САЩ и комисията „Фулбрайт“ за България с резултатите от своето изследване, проведено от 20 август до 20 ноември.

Подполковник д-р Георги Маринов по време на обучението си в Norwich University, 2018 г.

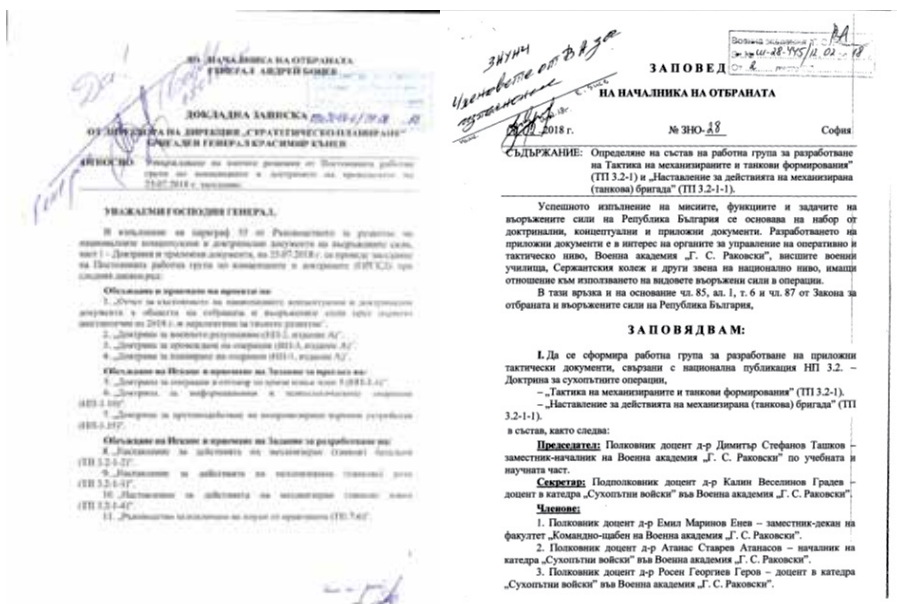
Личен архив

През изминалите години постепенно започва да се утвърждава авторитетът на факултет „Командно-щабен“ като научен център, разполагащ с доказани специалисти в областта на военното дело. Придобиването на нова бойна техника от видовете въоръжени сили се превръща в приоритетна задача за Министерството на отбраната. Новото й качествено ниво и въоръжение изискват промяна в начините и способите за водене на въоръжена борба. Съществуващите документи, свързани с бойното използване на новопридобитите образци техника и въоръжение, не съответстват на потребностите на войските и силите, както и на стандартизационните споразумения на НАТО (STANAG). Така за първи път от създаването на факултета, на 8 август 2017 г. началникът на отбраната на Република България възлага на ръководството на Военната академия да бъдат разработени новите документи, които да заменят съществуващите към 2017 г. устави на Сухопътните войски. Това са „Тактика на механизирани и танковите формирования“ и „Наставление за действията на механизирания (танковата) бригада“.⁵¹ Под ръководството на заместник-началника по учебната и научната част на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ полковник доц. д-р Димитър Ташков е предложен колектив от факултет „Командно-щабен“, който по-късно става основа на групата, определена със Заповед на началника на отбраната № 28 от 8 февруари 2018 г.⁵² да разработи тези основополагащи документи.

Признанието за способностите на академичния състав на факултет „Командно-щабен“ е засвидетелствано на международно и съюзно равнище. През 2017 г. подполковник доц. д-р Владимир Иринков от катедра „Логистика“ е избран за официален представител на Република България в Комитета по горивата на НАТО, а от юни 2020 г. майор д-р Маргарита Куманова от катедра „ВВС и ПВО“ е официален представител на страната ни в Европейската асоциация на авиационните психолози.

Разбира се, съществуват и немалко предизвикателства. Част от тях са свързани с учебно-материалната база. Необходимо е въвеждането на модерни образователни и научноизследователски софтуерни платформи и мрежи, които да подобрят качеството и конкурентоспособността на предлаганата образователна услуга. Използването на из-

Титулни страници на докладна записка и Заповед на началника на отбраната № 28/08.02.2018 г.

куствена среда в обучението и подготовката, визуализацията на големи обеми от данни ще навлизат все по-стремително в обучението и изоставането в това направление е недопустимо. Виртуалният свят на моделирането и симулациите следва да се превърне в един от основните подходи не само във военното образование, но и за военна научните изследвания, което води и до придобиването на нови способности.

Придобиване на нови способности

В края на 2018 г. инструктори от Военните училища по логистика във френския град Бурж провеждат с личния състав на катедра „Логистика“ курса Effective Visible Execution, който надгражда уменията им за обучение в областта на логистичната система на НАТО – LOGFAS. Двустранното сътрудничество продължава и през следващата година в Регионалния логистичен център на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ на курса Coalition Reception, Staging and Onward Movement от логистичната система на НАТО – LOGFAS.

Връчване на сертификати от агенция NCI на НАТО на завършили обучение преподаватели

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

По време на обучение в кабинет LOGFAS

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Придобиването на безпилотна летателна система клас Mini, безпилотна летателна система тип „коптер“ и регистрирането на Учебния авиационен център по изискванията на Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“ към Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията във Военна академия „Георги Стойков Раковски“ са само част от проектите, които катедра „ВВС и ПВО“ финализира през 2020 г.

Обучение с безпилотната летателна система Mini

*Фотоархив
на Военна академия
„Г. С. Раковски“*

Към 30 юни 2020 г. катедра „ВВС и ПВО“ разполага с двама сертифицирани пилот-инструктори на дистанционно управляеми авиационни системи, с което е поставено началото на качествено ново ниво на обучение и подготовка в курсовете за оператори и администратори на безпилотни авиационни системи.

- Обучение на английски език и провеждане на международни учения с обучаеми (слушатели и студенти) от Военната академия и други учебни заведения извън страната.

- Обучение на представители на общинските и областните администрации.
- Обучение на кадри на Министерството на вътрешните работи (МВР).
- Подготовка на ръководни кадри от министерствата.
- Подготовка на ръководители от държавната администрация – областни управители.

Тези способности дават самочувствие и авторитет. Те се поддържат и посредством участие на академичния състав в ръководството и провеждането на национални и международни учения.

Периодът 2015 – 2020 г. е белязан с активното международно участие на академичния, административния състав и обучаемите в международни и национални учения. През ноември 2016 г. по пока-

**По време
на обучение
в Румъния,
2017 г.**

*Фотоархив
на Военна
академия
„Г. С. Раковски“*

на на румънския Национален университет по отбрана „Карол I“ към представители на факултет „Командно-щабен“, в Букурещ е подписано двустранно споразумение между двете институции. В резултат от 2017 г. започва ежегодно обменно домакинство на международни учения на териториите на двете академии. Ученията в Румъния са на бойна тематика, а провежданите във Военна академия „Георги Стойков Раковски“ са свързани с операции различни от война.

Най-активна за факултета по отношение на международните учения е 2018 г. През нея академичен и слушателски състав участ-

ват в три международни учения, организирани и домакинствани от Академията.

Водеща е ролята на факултет „Командно-щабен“ и по организирането и провеждането на международното разпределено компютърно подпомагано учение „Викинг 2018“, проведено на територията на Военната академия през април 2018 г. В него участие вземат 16 държави от Европа, Азия и Южна Америка. Освен военни формирования в учението се включват и представители на ООН, правителствени институции и агенции, неправителствени организации.

През 2018 г. представители на факултета участват в разработването и провеждането на национално учение по управление на кризи – „Всеобхватно и комбинирано планиране на операция по управление на кризи с фокус на съвместни отговори на различни събития и инциденти“, като част от международното учение на Европейската комисия EU Hybrid Exercise (Parallel and Coordinated Exercise) – MULTILAYER 18 – EU HEX-ML'18 (PACE).

Ежегодното международно двустранно учение със слушателите от Националния университет по отбраната на Румъния „Карол I“ факултетът провежда през юни 2018 г.

През пролетта на 2019 г. преподавателите в катедра „Логистика“ подполковник д-р Георги Маринов и подполковник д-р Ивайло Ралев придобиват ценен опит по прилагането на логистичните процедури на НАТО в международна среда в международното логистич-

По време на учение в Румъния, 2019 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

но учение Carable Logistician 2019 на полигона в Дравско-Поморския регион на Република Полша. В учението участват 16 държави, членки на НАТО, и по Програмата „Партньорство за мир“.

Майор Андон Андонов, асистент и докторант на самостоятелна подготовка в катедрата, участва в международна научна конференция “Knowledge Based Organization – KBO 2019” Land Forces Academy в Сибиу (Румъния). През същата година два месеца се обу-

**По време
на учението
в Полша,
2019 г.**

*Фотоархив
на Военна
академия
„Г. С. Раковски“*

чава и по програмата „Еразъм“ в NOVA Universidade Lisboa в Лисабон (Португалия).

Не по-малко значимо е представянето на факултет „Командно-щабен“ в националните учения. Най-важно като натрупване на опит, самочувствие и авторитет на национално равнище е участието на преподаватели в ръководството на националното учение „Есен 18“. За първи път през 2018 г. на академичния състав от факултет „Командно-щабен“ се налага да работи със и да обучава изцяло цивилни структури.

На катедра „Мениджмънт на извънредните ситуации“ е възложена задачата да разработи документацията, да организира и проведе първото по рода си учение съвместно със Столичната община и Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ – МВР, компютърно подпомагано учение на тема: „Действия на щаб на Столична община за изпълнение на Плана за защита при бедс-

тивия“. Целите на учението се различават значително от дотогава поставяните и се изразяват в следното:

1. Тестване на изпълнимостта на Плана за защита на населението при бедствия на Столичната община при възникване на земетресение на територията на София.

2. Подобряване на взаимодействието и координацията при изпълнение на Плана за защита при бедствия между щаба на Столичната община, ЕСС и органите на изпълнителната власт за реагиране при бедствия, аварии и катастрофи.

3. Подобряване на взаимодействието между щаба на Столичната община и средствата за масово осведомяване по информиране на населението за обстановката, правилата за поведение и действие и за успокояване и нормализиране на обстановката.

4. Запознаване на държавното ръководство, ръководството на Столичната община и обучаемите с възможностите на симулационната система за моделиране действията на войските JCATS и проиграване на взетите решения от щаба на Столичната община чрез компютърно моделиране и симулации.

5. Запознаване на държавното ръководство, ръководството на Столичната община и обучаемите с възможностите на системата за командване и управление SITAWARE и проиграване на взетите решения от щаба на Столичната община.

Задачите на учението също поставят предизвикателства пред състава на факултет „Командно-щабен“:

1. Да се установи степента на усвояване на Плана за защита на населението при бедствия (част II „Защита при земетресения“) от щаба на Столичната община.

2. Да се допълнят знанията и усъвършенстват уменията на длъжностните лица от щаба на Столичната община за изпълнение на Плана за защита при бедствия.

3. Да се проверят взаимодействието и координацията между щаба на Столичната община, Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“, министерствата и ведомствата по управление на действията на подчинените сили и средства и да се набележат мерки за подобряването им.

4. Да се провери комуникацията на щаба на Столичната община със средствата за масово осведомяване при информиране на населението при бедствия и да се набележат мерки за нейното подобряване.

5. Да се изследва приложимостта на Плана за защита на населението при бедствия на Столичната община посредством симулационната система за моделиране действията на войските JCATS и системата за командване и управление SITAWARE.

В изпълнението на тези цели и задачи са въввлечени основно екипите на катедрите „Мениджмънт на извънредните ситуации“ и „Комуникационни и информационни системи“.

През 2017, 2018 и 2019 г. преподаватели от катедра „Военновъздушни сили и противовъздушна отбрана“ и слушатели от специализация „Военновъздушни сили“ участват в учение с бойни стрелби на зенитния полигон на ВВС „Шабла“.

Доказателство за неподозирани човешки способности са нестандартните ситуации, в които хората имат възможността да се докажат. Годината е 2020-а, месецът е март. По предложение на Министерския съвет и на основание чл. 84, т. 12 от Конституцията на Република България и във връзка с разрастващата се пандемия от COVID-19 XLIV Народно събрание обявява извънредно положение за цялата територия на Република България. Решението е прието на 13 март 2020 г., а в брой 28 от 24 март 2020 г. в „Държавен вестник“ е обнародван Законът за мерките и действията по време на извънредното положение. Прекратени са всички дейности, свързани с образованието и обучението в страната.

Спешните и правилни мерки, предприети от ръководството на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, и мобилизацията на академичния състав на факултет „Командно-щабен“ бързо извеждат учебния процес на нови релси. Обучението в електронна среда става приоритетно. Усвоени са софтуерните продукти „Офис 365“ и „Блекборд“, които се превръщат в основни инструменти на академичния състав за изпълнение на функционалните им задължения. Вземат се мерки за организиране на учебните занятия и неприсъственото им провеждане. Преподаватели, студенти и слушатели участ-

Защити на дипломни работи в условията на пандемия, 2020 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

ват в занятията от домовете си, използвайки двете платформи за обучение в електронна среда. Цялостното обучение на випускниците от цивилните специалности, включително защитите на дипломните работи, се провежда в електронна среда.

Присъственото обучение на слушателите е възстановено на 15 юни 2020 г. Дотогава те се обучават, дискутират и решават своите тактически задачи под формата на разпределени места за подготовка от служебните си жилища. Топографските материали и необходимата им за щабните анализи и оценки информация добиват от открити източници. Това допълнително допринася за развиването на съобразителност, дисциплинираност, отговорност и самостоятелност на слушателите както от задочната, така и от редовната форма на обучение.

Това е един от периодите, както и участията на личния състав в международните и националните учения, които показват правилността на подходите за обучение и качествената методическа, педагогическа и професионална военна подготовка и закалка на ака-

Защити на дипломни работи в условията на пандемия, 2020 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

демичния състав на факултет „Командно-щабен“. Тези качества рефлектират и се доказват и посредством фактите, свързани с развитието на академичния състав. През изминалите години (2015 – 2020) във факултета са постъпили 7 млади преподаватели на длъжност „асистент“. Придобилите образователната и научна степен „доктор“ за това време са 11. Израснали в длъжност „главен асистент“ са 14 души. Броят на хабилитираните лица се увеличава с 5 души, от които 4-ма доценти и един професор.

Наред с академичното си развитие, академичният състав на факултет „Командно-щабен“ намира признание и от ръководството на Министерството на отбраната и Българската армия. Упоритостта му е високо оценена през годините и фактите за това са достатъчно:

- през 2015 г. полковник доц. д-р Атанас Ставрев Атанасов от катедра „Сухопътни войски“ е награден с награден знак „За отлична служба – II степен“ във връзка с 24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост, а през 2018 г., като началник на катедра „Сухопътни войски“ и във връзка с честването

**Награждаване
на полковник доц. д-р
Любен Димитров
от министъра
на отбраната, 2019 г.**

www.mod.bg

на 70-годишнината от създаването на катедра „Сухопътни войски“ – с награден знак на Министерството на отбраната „За доблестна служба“;

- през 2015 г. полковник доц. д-р Димитър Ганчев Недевски е награден с бинокъл Б8х30 от началника на отбраната, а през 2018 г. – с награден знак „За доблестна служба“ от министъра на отбраната;

- през 2015 г. полковник Мирослав Вергилов Димитров е награден с награден знак „За отлична служба – I“ степен от министъра на отбраната;

- през 2016 г. за постигнати високи резултати при изпълнение на служебните задължения, принос към отбраната на страната и във връзка с 6 май – Ден на храбростта и празник на Българската армия, полковник доц. д-р Мирослав Стефанов Димитров – началник на катедра „Логистика“, е награден от министъра на отбраната с награден знак „За отлична служба – I степен“;

- през 2016 г. полковник Георги Петров Георгиев е награден с грамота от началника на отбраната; а през 2017 г. – с награден знак „За отлична служба – II степен“ от министъра на отбраната;

- през 2017 г. полковник от запаса доц. д-р Христо Илиев Филипов е награден с бинокъл Б8х30 от началника на отбраната;

- през 2018 и 2019 г. полковник доц. д-р Емил Енев е награждаван с предметни награди;

- през 2019 г. по случай 24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост, полковник доц. д-р Любен Николов Димитров е награден от заместник министър-председателя по обществения ред и сигурност и министър на отбраната Кра-

симир Каракачанов с предметна награда бинокъл, а през 2020 г. – с награден знак „За вярна служба под знамената – III“ степен по случай тържественото отбелязване на 15 години от създаването на Регионалния център за обучение по логистика във Военна академия „Георги Стойков Раковски“;

- през 2020 г. полковник доц. д-р Румен Христов от катедра „Логистика“ е награден от министъра на отбраната с награден знак „За вярна служба под знамената – III степен“ по случай тържественото отбелязване на 15 години от създаването на Регионалния център за обучение по логистика във Военна академия „Георги Стойков Раковски“.

МИСИИ ЗАД ГРАНИЦА

Участието на Република България в операции за поддържане на мира (ОПМ) цели издигане на международния престиж на нашата страна чрез активното участие в усилията за предотвратяване и мирно уреждане на възникнали конфликти. В постигането на тази цел принос има и академичният състав на факултет „Командно-щабен“. За периода 2016 – 2020 г. негови представители достойно защитават авторитета на факултета.

Високата професионална подготовка на преподавателите е оценена от висшето военно ръководство на армията, вследствие на което полковник доц. д-р Севдалин Спасов участва през 2016 г. в международна мисия в Афганистан. През 2018 г. той е номиниран и назначен на международната длъжност национален представител в групата за координиране на участието на български контингенти в Централното командване на САЩ (USCENTCOM) в гр. Тампа – Флорида, за период от една година.

**Подполковник
доц. д-р Иринков
на мисия
в Република Мали**

*Фотоархив
на Военна академия
„Г. С. Раковски“*

През 2017 г. подполковник доц. д-р Владимир Иринков е избран да участва като стратегически съветник по логистиката в тренировъчната международна мисия на Европейския съюз в Република Мали.

От 12 януари 2019 г. до 12 януари 2020 г. полковник от запаса доцент д-р Дончо Добрев Дойчев е назначен в специалната мисия за наблюдение на Организацията за сигурност и сътрудничество в

Европа (ОССЕ) като наблюдател в Източна Украйна – екип наблюдатели в Луганск/Северодонецк (Monitoring Field Operation Luhansk – SMU, HUB – Sievierodonetsk). Ангажиментите му са свързани с наблюдение и патрулиране в група Charlie в зона за разграничаване № 1 – районът на Станица Луганска, Щастия, Артьома, Трохизбенка, Милове и Просяне.

Участието на преподаватели от факултет „Командно-щабен“ в мисии зад граница позволява интегриране в учебния процес на факултета на водещите практики, прилагани в НАТО и ЗЕС, ООН, ОССЕ. Споделените знания дават възможност на академичния състав да обогати своя военнотехнически опит за целите на подготовката на националните въоръжени сили.

СПОРТНИ УСПЕХИ

Настоящият началник на Академията генерал-майор д-р Груди Ангелов сред наградени за спортни постижения представители на факултета, 2014 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

През последните години спортната дейност във факултет „Командно-щабен“ се изразява най-ярко с участниците, състезаващи се в спортовете стрелба с пистолет „Макаров“ и ски ориентиране. Най-успешните състезатели по стрелба с пистолет са граждански служител Надя Данаилова Проконова, подполковник Цветан Георгиев Георгиев и д-р Даниела Трифонова Балева. Те спечелиха множество медали за Военната академия през последните години.

Наградени за спортни постижения представители на ФКЩ

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

Награждаване на капитан II ранг д-р Тодор Димитров (в средата) от министъра на отбраната в присъствието на министъра на младежта и спорта, 2019 г.

www.mod.bg

Също така много купи и медали за Академията в спортните състезания по ски ориентиране завоюва капитан II ранг д-р Тодор Димитров Димитров и майор Кръстьо Сотиров Парасков.

През годините от факултет „Командно-щабен“ има и много други състезатели (обучаеми и преподаватели), постигнали призови места в различни спортни състезания, включени в държавните военни шампионати на Министерството на отбраната.

Не може да не се спомене изключително високото спортно постижение на капитан II ранг д-р Тодор Димитров Димитров – главен асистент в катедра „ВМС“, който през 2019 г. ус-

Наградени за спортни постижения представители на ФКЩ

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

**Спортен трофей, спечелен
от представители на ФКЩ**

*Фотоархив
на Военна академия
„Г. С. Раковски“*

пява да пробяга 5000 км за 52 дена на ултрамаратона в Ню Йорк „Шри Чинмой Себенадминаване 3100 мили“. Този негов успех популяризира както Военна академия „Георги Стойков Раковски“, така и името на България по света и той заслужено е награден от министъра на отбраната с почетен знак на министерството „Св. Георги – III степен“.

Всички отчетени дотук успехи обаче са невъзможни без солидно административно и логистично осигуряване.

СЕКТОР „ОРГАНИЗАЦИЯ НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС“

Сектор „Организация на учебния процес“ е административно звено на факултет „Командно-щабен“. Наследник е на учебните части (отделения), разкрити към всеки от факултетите на Академията в периода 1961 – 1963 г. Тогава те решават следните по-важни задачи:

- разработват заедно с катедрите учебните планове за всички специалности във факултетите;

- на базата на учебните планове съставят заедно с преподавателите по отделните дисциплини обемни програми;

- въз основа на обемните програми разработват тематични програми, по които се планират занятията – графически за целия семестър;

- след централно съгласуване на разписанията осигуряват преподавателите с графици за занятията през целия семестър;

- ръководят цялостно учебния процес, оборудването на класните стаи, лабораториите и кабинетите за нуждите на всички специалности;

- ръководят и планират научната работа на секциите в отдел-

Сектор „Организация на учебния процес“, 2020 г.

Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“

ните специалности;

– свеждат всички заповеди, разпореждания и указания до обучаемите;

– водят отчет за успеха на слушателите;

– водят отчет и назначават наряда за преподавателите и слушателите;

– водят отчет на дисциплинарната практика и картоните на личния състав;

– контролират цялостно учебния процес и реда във факултета;

– изготвят справки за дейността на катедрите и факултета;

– организират и водят задочното обучение;

– планират необходимия транспорт за осигуряване на учебния процес и кредити за стаж, пъздки и командировки по учебния план.

На служителите в сектора се възлага изпълнението на задачите, пряко свързани с функционирането на факултет „Командно-щабен“ като основно звено на Военната академия. Той създава, поддържа и осигурява необходимите условия за качествено и организираното планиране и провеждане на учебния процес, научната и административната дейност във факултета. Личният състав на сектора решава всекидневни задачи, свързани с поддържането на материалната и техническата база на факултета и извършва документално-административното обслужване на слушателите, студентите и специализантите. В задачите му влизат още осигуряването на факултетните мероприятия и подпомагането на оперативното управление и ръководство от декана на факултета.

Към 1 юли 2020 г. секторът се състои от началник – Мина Киркова, главен експерт – Иван Косев, главни специалисти Надя Проконова и Мариана Григорова, технически сътрудник – старши сержант Ангелина Миховска.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящото юбилейно издание са изложени малка част от предизвикателствата, пред които са изправени академичният и обслужващият състав на факултет „Командно-щабен“. Визията на ръководството на факултета за бъдещото развитие на обучението и подготовката в областта на сигурността и отбраната е ясна и точна. Тя се основава на принципа работа в интерес на потребителите на кадри, максимално задоволяване на потребностите от изпреварващо знание, свързано с европейското ни бъдеще. Независимо от трудностите Военна академия „Георги Стойков Раковски“ винаги е била и ще бъде център за подготовка на елита на българската войска, изграждането на компетентни кадри в областта на сигурността и отбраната, център за напредничави научни идеи и за съхраняване на военните традиции и памет.

Цялостната история, настоящето и бъдещето на факултет „Командно-щабен“ показват, че той е важно основно звено от състава на Военната академия. Неговото значение е непреходно, той е факултет с утвърдена и научно доказана история и бъдещото му функциониране и развитие несъмнено ще продължават да утвърждават цялостния облик на Академията като институция в областта на националната сигурност.

Едва ли има някой, който не е наясно с ролята на образованието във всички сфери на обществения живот, включително по отношение на сигурността във всичките ѝ аспекти. Необходимо е обаче още веднъж да бъдат подчертани ролята и отговорността на преподавателите от факултет „Командно-щабен“ като водеща национална образователна институция в подготовката и обучението на офицерите и студентите в областта на сигурността.

Изключително широк е обхватът на аспектите на сигурността. Многобройни са предизвикателствата, както и подходите и възможните решения. Надяваме се в бъдеще голяма част от въпросите да намерят своя отговор, както и в следващото юбилейно издание да бъдат отчетени постигнатите нови успехи.

Авторският колектив изразява благодарност на всички, които допринесоха настоящото издание да стане факт. И ако някъде съществуват неточности или са пропуснати важна дата или събитие от богатата биография на факултет „Командно-щабен“, всички съпричастни към историческото му минало могат да предоставят свои оригинални материали, мемоари, лични спомени и снимки, свързани с живота на факултета, за написването на едно ново, по-подробно издание.

**„Можем и искаме!“ е девизът на факултет „Командно-щабен“
Фотоархив на Военна академия „Г. С. Раковски“**

Четири поредни години Военна академия „Г. С. Раковски“ печели първо място в професионално направление „Военно дело“ в стандартизираната класация „Комплексна оценка“ в рейтинговата система на висшите училища в България (2016 – 2020). Факултетът е в основата на тези успехи

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

¹ Ташков, Димитър и др. [Съст.] 65 години факултет „Командно-щабен“. София: Военна академия „Г. С. Раковски“, 2015. ISBN978-954-9348-66-8.

² Караджинев, Димитър, Росен Димитров. Съвременни аспекти на сигурността – предизвикателства, подходи, решения. – В: Годишник на Военна академия „Г. С. Раковски“ [факултет „Командно-щабен“], 2018, с. 9 – 17.

³ Съгласно Държавен вестник, брой 224 от 24.IX. Закон за висшето образование от 1948 г. отделът е такова звено, което може да бъде приравнено на сегашен департамент.

⁴ Петров, Тодор и други. „Военна академия „Георги Стойков Раковски“. София: Военна академия „Г. С. Раковски“, 2019, с. 12. ISBN 978-619-7478-20-4.

⁵ Парижки мирен договор Част III. Военни, военно-морски и военновъздушни клаузи, Отдел I. Член 9.

⁶ Ранчев, Калин. Стратегическо ръководство на българската армия в условията на блоково противопоставяне (1955 – 1991), дисертационен труд. София: Военна академия „Георги Стойков Раковски“, 2019.

⁷ Висши учебни заведения, ЦДА, ф. 143, оп. 2, а.е. 27, л. 120.

⁸ Правилник за Висшата атестационна комисия при КНИК по присъждане на учени степени и звания, ЦДА, ф. 143, оп. 1, а.е. 159, л. 54; Аспирантура при висшите учебни заведения и научно-изследователските институти, ЦДА, ф. 143, оп. 2, а.е. 27.

⁹ Янев, Иван. Висшето образование в България, 1944 – 1948 г. – В: Исторически архив, кн. 18 – 19, 2009.

¹⁰ Държавен вестник, брой 224 от 24.IX.1948 г.

¹¹ Ранчев, Калин. Стратегическо ръководство на българската армия...

¹² Те са преименувани от Генерал-щабен и Интендантски.

¹³ Закон за висшето образование. – В: Държавен вестник, бр. 224, 24.09.1948 г.

¹⁴ Закон за висшето образование...

¹⁵ От септември 1945 г. Карло Луканов е член на комисията по управлението в ЦК на БРП (к). От 1945 до 1946 г. е директор на Българското радио в София. След това е подпредседател на Държавната планова комисия (1947 – 1949) и същевременно от януари 1948 г. е подпредседател на Комитета за наука, изкуство и култура. През 1949 г. става председател на КНИК, а от 5 декември 1949 г. до 28 февруари 1952 г. е и председател на Държавната планова комисия. Бил е заместник-председател на Министерския съвет (1952 – 1954).

¹⁶ Доклад от Карло Луканов, ЦДА, ф. 143, оп. 2, а.е. 6, л. 36, 37, 38.

¹⁷ Кепов, Б. Закон за висшето образование : Укази, наредби, правилници и др. във връзка с приложението му. София, 1953, с. 62.

¹⁸ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, Д 26, с. 24.

¹⁹ Той все още не е формиран с официална заповед. Този акт предстои.

²⁰ ЦВА, ф. 1517, оп – I, д. 257, с. 26.

²¹ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 26, с. 40.

²² ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 26 с. 374.

²³ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 26, с. 477.

²⁴ Библиотека на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, МЗ, П 943, с. 220 – 222.

²⁵ Пак там, с. 223 – 228.

²⁶ ЦВА, ф. 1517, оп. - I, д. 29, с. 233.

²⁷ Закон за висшето образование. – В: Държавен вестник, бр. 224 от 24.IX.1948 г.

²⁸ Заповед 201/27.09.1950, т. 20, с. 3.

²⁹ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 30, с. 242, 243.

³⁰ Протоколи на Политбюро и на ЦК на БКП (1944 – 1989). <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1950-1959/2033---4---1950>. [посетен на 15.06.2020 г.]

³¹ Постановление П – 73 от 25.01.1951 г. на Министерския съвет. ЦВА, ф. – III, д. – 72, с. 21 – 22.

³² ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 669, с. 53 – 59.

³³ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 55, с. 27 – 29.

³⁴ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 55, с. 31 – 33.

³⁵ Военна академия „Георги Стойков Раковски“. [Исторически очерк]. София: Военно издателство, 1990, с.55 – 56.

³⁶ Пак там, с. 62.

³⁷ ЦВА, ф. 1517, оп. – I, д. 754, с. 221 – 225.

³⁸ ЦВА, ф. 3, оп. – I, д. 122, с. 1 – 29.

³⁹ ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а, д. 177, с. 18 – 21.

⁴⁰ ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а, д. 177, с. 345 – 347.

⁴¹ ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а, д. 177, с. 343 – 344.

⁴² ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а, а.е. 210, с. 68 – 77.

⁴³ ЦВА, д. 1-II, Министерски заповеди. Оригинални министерски заповеди, с. 103 –109.

⁴⁴ Ташков, Димитър и др. [Съст.] 65 години факултет „Командно-щабен“...

⁴⁵ ЦВА, ф. 25, оп. – VIII-а, д. 177, с. 345 – 347.

⁴⁶ ЦВА, Архив ГЩ, ф. 1, д. 37, т. I, с. 147 – 153.

⁴⁷ ЦВА, Кабинет на министъра на отбраната, д. 10, т. II, с. 117 – 122.

⁴⁸ ЦВА, Кабинет на министъра на отбраната, д. 10, т. II, с. 174 – 192.

⁴⁹ В Докладите за състоянието на въоръжените сили за 2016, 2017 и 2019 г. се подчертава, че некомплекът от военнослужещи е значителен.

⁵⁰ Доп. ДВ. бр. 81 от 20 октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр. 51 от 5 юли 2016 г., доп. ДВ. бр. 81 от 14 октомври 2016 г., доп. ДВ. бр. 97 от 6 декември 2016 г., изм. ДВ. бр. 13 от 7 февруари 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр. 97 от 5 декември 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр. 77 от 18 септември 2018 г.

⁵¹ Задание за разработване на Тактика на механизираниите и танкови формирования (ТП 3.2.-1), Регистратура неklasифицирана информация на Военна академия, СИ 28-2418/10.08.2017 г; Задание за разработване на Наставление за действията на механизирани (танкова) бригада (ТП 3.2.-1-1), Регистратура неklasифицирана информация на Военна академия, СИ 28-2419/10.08.2017 г.

⁵² Заповед на НО-28 от 08.02.2019 г., Регистратура неklasифицирана информация на Военна академия, СИ 28-445/12.02.2018 г.

**70 ГОДИНИ
ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН“**

Българска
Първо издание

Отговорен редактор
Зоя Крачунова

Редактор
Денка Данчева

Графичен дизайн
Георги Кирилов

Формат 70x100/16

Печатни коли 8,75

Печат – ZIP

ISBN 978-619-7478-51-8